

IV.

Om de nordlige Norske og Svenske
Provindsers, især Trondhjems
Stifts, Forsvar.

Med en Plan over Trondhjems Omegn.

af

J. G. Meydell,

Oberstlieutenant, Bataillonschef i den Kongelige Norske Artillerie-Brigade,
Ridder af Sværdordenen.

IV.

Das in der hiesigen Stadt zu
Veröffentlichung der
Stiftungs-Verordnung.

Wird in dem hiesigen
Stadtmagistrate.

17

J. G. W. 1792.

Verordnet, dass die
Stiftungs-Verordnung
in dem hiesigen
Stadtmagistrate.

1792

Nærværende Afhandling var, som Forfatterens Erklæring i andet Hæfte af det i Christiania udkommende militaire Tidsskrift, Side 256 viser, oprindeligiis bestemt for det Kongl. Norske Videnskabers-Selskab. Da imidlertid hiint Tidsskrift begyndte sin Bane meget tidligere end dette Hæfte af Selskabets Skrifter kunde udkomme, har Forfatteren, for desto hurtigere og videre at bringe sine deri fremfattede Ideer i Omløb, indført Afhandlingen i bemeldte Tidsskrifts første Hæfte. Uagtet den saaledes forhen ved Trykken er bekendtgjort, har man dog ikke troet at burde negte den en Plads i Selskabets Skrifter, baade fordi dens Gjenstand formeentlig vil kunne interessere ogsaa andre Læsere end dem, for hvilke Tidsskriftet nærmest maa ansees bestemt, og fordi Forfatteren, ved senere at yttre sit Ønske om dens Optagelse i Selskabets Samlinger, har givet Afhandlingen nogle Berigtigelser og Forandringer, hvormed den her fremtræder.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and difficult to decipher due to its orientation and fading. It appears to contain several lines of text, possibly a list or a series of entries, but the specific words are illegible.

Indledning.

Det er en almindelig Mening, at Norge, i en Krig med Rusland, blot vilde komme til at spille en Hjælperolle, og at ingen af dets Provindser fordeleforste vilde blive udsatte for et umiddelbart Angreb. Forholder dette sig ikke saaledes, gives der et Punkt i Norge, som det ikke alene er sandsynligt, at Fienden i det angivne Tilfælde vilde angribe, men hvor Angrebet endog kunde blive farligt for de forenede Rigers Forsvar, saa vilde Udviklingen af en saadan Sandhed være ønskelig, da man derved vilde blive gjort opmærksom paa de Forholdsregler, som fordeelagtigst kunne anvendes i udfordrende Tilfælde, og maaskee sættes istand til at gjøre saadanne Foranstaltninger i Freden, der kunne sikre Forsvarets heldige Udfald i Nødens Stund. Forfatteren af „Grundsæge der Strategie“ siger: Gjenstande, som give strategiske Fordele, kunne ikke frembringes siebliffelig; dertil udfordres Tid og Arbeide. Den, som er anbetroet at lede en Stats militaire Kraft, maa ogsaa i den dybeste Fred have Midler til at forberede lykkelige Begivenheder i en tilkommende Krig derved, at Alt, hvad der foretages, indrettes efter Strategiens Regler; altsaa ikke alene Organizationen og Opstillingen af det Militaire og Befæstningerne, men ogsaa alle Communicationer, Veie, Canaler, Depoter, Magasiner o. s. v. *).

*) Det Digtigste heraf bliver dog vel i Almindelighed Fæstningernes Anlæg efter et rigtigt System og deres bestandige Vedligeholdelse. Det var ogsaa, som af andre Forfattere beviist, de Franskes systematist anlagte Fæstnings-Linier, som frelst Frankrig i Revolutionens skrækkelige Periode. Dog ville vi heller ikke nøgte Canal- og Veianlægs Indsydelse.

gelsen eller Forsømmelsen af denne for en stor Stat *) saa vigtige Statsmaxime er afgjorende for dens Bedligholdelse eller Undergang. Frankrig, forstyrret i det Indre og uden Arme, modstod ved Enden af det attende Aarhundrede hele Europa, fordi der bestandig efter Ludvig den 13des Regering blev arbejdet paa at sætte dets Grændser i Forsvarstilstand efter strategiske Grundsætninger.“

I en constitutionel Stat er det især godt, at der bliver gjort opmærksom paa dens svage Sider i en tilkommende Krig, og paa de Forholdsregler, der kunne tjene til at høre disse; thi derved lærer Folket, som skal bevilge de udfordrende Summer til hine Forholdsreglers Udførelse, at indsee Vigtigheden af dem, og man anseer ikke mere de derpaa anvendte Penge som en død Capital. Man har, maaskee ikke uden Grund, bebrejdet de indskrænkede Monarkier, at de almindeligviis lode Forsvarsvæsenet forfalde, naar ikke en stor Fare var forhaanden; men derimod viste de ogsaa i dette Tilfælde en overordentligere Anstrængelse end almindeligviis i uindskrænkede Monarkier, hvilken dog hastig igjen pleier at overgaae til Dorskhed, naar det udbvendige Tryk ophører. Maa dette ikke antages at have sin Grund deri, at Krigskunstens Studium i udstrakt Forstand er saa sjelden, og at folgelig kun meget Faa af Nationens Repræsentanter kunne have et rigtigt Begreb om Statens Forsvarsvæsen. De kunne derfor hverken indsee Nødvendigheden af at Forsvarsvæsenet holdes i tilberlig Stand, eller have Begreb om den Fare, en Stat udsætter sig for, ved i Fredstider at forsømme nødvendige Forholdsregler, som i paakommende Krig maaskee alene er istand til at sikke Statens Bedligholdelse, eller at bevare den for hoist smertelige Tab, og hvis Forsømmelse gjor dens Existence afhængig af et usikkert

---

*) End mere vigtig er vel denne Statsmaxime for en liden Stat; men Forsatteren synes alene at have havt Hensyn til de Tydske Smaastater, som i paakommende Krig altid trækkes med i de stores Virkefæds.

Lykkekræf. Det er ikke besynderligt, at dette maa være saaledes; thi naar det ikke lader sig nægte, at Bekjendtskab til Krigskunsten i denne Forstand, endog hos Mænd af Faget, er sjelden, fordi Krigskunsten først nylig kan siges at være bleven til Videnskab, saa kan man vel ikke vente det nødvendige Bekjendtskab hos dem af Statens Borgere, hvis egentlige Fag den ikke er. — Det er derfor onskeligt at Enhver, som troer at have Kald dertil, vilde oplyse sine Medborgere om de Forholdsbegreber, der allerede i Fredstid bør tages for at sikre Fædrelandets Uafhængighed i Krige; paa det at denne vigtige Deel af Statsstyrelsen kan blive skjænket den Opmærksomhed, som den fortjener. Men den, der offentlig afhandler saadanne Materier, kan maafløe have feilagtige Anskuelser, derved lede sine Medborgeres Opmærksomhed paa Afveie og saaledes befordre kostbare offentlige Arbejder, der ere til liden eller ingen Nytte, eller vel endog skadelige. I saa Tilfælde kan man gjøre sikker Regning paa, at Forfatterens Ideer af Andre ville blive droftede, og man vil paa begge Sider vedblive saalænge, indtil Sandheden omsider kommer for Lyset. Godt er det imidlertid at Materien bliver bragt paa Bane, da det giver Anledning til at den neiere bliver undersøgt.

Af de i Nadoriget i den senere Tid temmelig hyppig udkomne Skrifter om Forsvaret af de forenede Riger i en Krig mod Rusland, synes det afgjort, at det saakaldte Centralforsvar (hvorved man i Korthed forstaaer, at der ikke afgives et meget haardnakket Forsvar ved Grændserne, men at man i udfordrende Tilfælde trækker Armeen tilbage til de indre og mere frugtbare Dele af Landet, — i dette Tilfælde bag Gethacanalen til Dmiegnen af de store Indsøer og Hovedfæstningen Banäs — hvilket tillige maa staae i Forbindelse med en almindelig Bevæbning), vil erholde Dvermagten i en almindelig Opinion. Uagtet dette System, anvendt med tilborlige Modificationer, visseligen ogsaa er det bedste, saa kan det dog ikke paa den anden Side nægtes at, dersom man vilde følge det altfor strengt, dersom man ved Udtrykket Centralforsvar virkelig vilde forstaae at sammenpakke

sin hele Magt paa et eneste vigtigt Punkt, saa kan der fra den theoretiske Side uden Tvivl gjøres den Indvending derimod, at enhver Virkning fra et Centrum gaar ud efter Radier, og altsaa er excentrisk. Vil man have en concentrisk Virkning, saa maa den gaae ud fra en Omkreds og virke indad til Centret. Anvendes denne Grundsætning paa de forenede Rigers Forsvar, saa følger deraf, at dersom man strængt vilde følge Centralforsvarets Grundsætninger, saa maatte Armeen, hvis den blev nødt til at forlade Grændserne, trække næsten sin hele Styrke bag Gothacanalen til Omegnen af Banäs o. s. v., folgelig blotte de nordlige Provindser for Forsvarsmidler. Men hvad vilde de sandsynlige Folger deraf blive? Fienden, der kan disponere over langt flere Tropper end dem, der i een Mæsse kunne virke mod hans Hovedobject, vil søge at udvikle sin Overmagt paa andre vigtige Punkter, og derfor rimeligviis tillige sende en Colonne over Torneå for at virke mod de nordlige Provindser, samt sende en Landgangs-expedition fra Archangel mod Trondhjem, til samme Tid som han udfører sit Hovedangreb i Omegnen af Stockholm. Da de nordlige Provindser paa denne Maade ere overladte til Landbevæbningens Forsvar, saa vil det være sandsynligt, at Fienden vil gaae fremad paa denne Kant, erobre Fänteland paa den ene Side og maaskee Trondhjems Stift paa den anden, derved sætte to Corps paa den østre og vestre Side af Kjolen i Forbindelse med hverandre, hvorved Norr- og Westerbotten, Angermanland, Fänteland og Medelpad paa den ene Side ville komme i Fiendens Hænder; samt Trondhjem, Nummedal, Nordland og Finmarken paa den anden. Fiendens følgende Manøver vilde sandsynligviis komme til at bestaae i en strategisk Frontforandring til venstre, hvis Dreiningpunkt vilde være Omegnen af Stockholm. Uden at indlade os videre i hvad Folgerne deraf kunde blive, ville vi blot bemærke, at de sandsynligviis ikke vilde blive onstelige for de forenede Rigers Forsvar. Langt anderledes forholder det sig, naar der i de nordlige Provindser ogsaa er gjort tilberlige Forsvarsanstalter, og en forholdsmaessig Deel af Armeen

fra Begyndelsen er opstillet der; da vil denne vigtige Deel af Rigerne ikke alene kunne forsvares, men man vil ogsaa derfra kunne operere den fiendtlige Hovedmagt i Nyggen, ifald den vender sig mod vor Hovedmagt bag Motala og Gothacanalen, eller gaaer fremad mod Wärmeland. Udtrykket Centralforsvar, som militairt Kunstord, synes af de angivne Grunde ikke at være adæquat. Det skyldes uden Tvivl General Jononis i *ndre Operationer*, som han i de senere Udgaver af sine Skrifter undertiden kalder Centrallinier, sin første Tilværelse, og er fremdeles brugt af nogle nyere Skribentere; men det giver let Anledning til urigtige Begreber, da man derved nærmest maa forstaae Forsvarsoperationer, som foretages udad fra et Centrum, og derfor nødvendigviis maae være excentriske. Hovedarmeens Retraite bag Gothacanalen bør derimod kaldes en excentrisk Retraite; men for at være god, maa den være forbunden med mindre Corpser's Retraite langs den nordlige Bred af Mälaren og til Dalarne. Da Hovedcorpset gaaer tilbage til en Side, hvorfra det igjen kan rykke frem paa den fremtrængende Fiendes Operationslinie, saa bør Operationen kaldes en excentrisk Retraite, og ingenlunde betragtes som et til det indbildte Centralforsvar hørende Manover *).

*) Forfatteren af nogle Bemærkninger til Skriftet „Om Sveriges Forsvar ic.“ indført i Christiania Morgenblad No. 184, 185, 187 og 190 for 1829, har gjort opmærksom paa, at man i de forenede Riger bør anlægge sin Basis længere inde i Landet, for at give Strategien Rum til at virke, d. e. for derved at give saavel Armeen, som Landstormen Leilighed til at operere mod Fiendens lange og eneste Operationslinie, naar han vilde rykke fra sit Landgangspunkt. Det fremlyser endog af denne Forfatters Yttringer angaaende de excentriske Retraiter, at han egentlig anseer Retraiten bag Gothacanalen for en saadan; ligesom han ogsaa ytrer sig angaaende Nytten af at anlægge flere baserende Punkter til Siderne af det befæstede Hovedpunkt. Endog Trondhjem anseer han det for særdeles fordeelagtigt at befæste. Vi kunne saaledes ikke andet end være aldeles enig med den indsigtsfulde Forfatter i Sagens

Forfatterens Hensigt med denne Afhandling er derfor at vise Vigtigheden af de nordlige Provindsers Forsvar, tilligemed Grundtrækkene til de Forholdsregler, der i denne Henseende burde tages, baade til Forberedelse i Fredstider, og til Udevelse i Krigstilfælde, samt at vise den Forbindelse, Forsvaret af de nordlige Provindser ber staae i til Forsvaret af de sydlige. Den Vigtighed, han troer at finde i denne Sag, er Aarsagen til, at han har grebet til Pennen, og det vilde være ham særdeles kjært at see sit Arbejde bedømt af mere Kyndige.

Almindelige Betragtninger over de sydlige Svenske Provindsers Forsvar.

For nogenledes fuldstændigt og tydeligt at kunne afhandle vor Materie, vil det være nødvendigt foreløbig at kaste et flygtigt Blik paa de sydlige Provindsers Forsvar, for derved at gjøre den Forbindelse tydelig, hvori Krigen i de nordlige Provindser ville staae med Krigen i de sydlige. Der kan ikke være Tvivl om, at Omegnen af Stockholm, i en Krig med Rusland, maa blive at betragte som Fiendens Hovedangrebspunkt, fordi den korteste og bekvemmeste Communication fra Finland over Ålandsøerne, hvilke ere i Russernes Hænder, fører over der ligemod Upland. Da nu tillige Sveriges Hovedstad, som det er vigtigt at forsvare saalænge som mueligt, ligger i denne Egn, saa maa det vel anses for afgjort, at vor Hovedarmee, i en Krig mod Rusland, maa opstilles i Omegnen af Stockholm. Da et Angreb paa Trondhjem kun kan skee formedelst en Søexpedition fra Archangel, som blot kan foretages til visse Tider af Aaret, og som man iforveien kan være underrettet om naar den vil blive foretaget, saa kan man den

---

Realitet, saavel i den anførte Henseende, som i Henseende til Søforsvaret. Kun troe vi paa Videnskabens Vegne at burde bemærke: at Udtrykket Centralforsvar neppe er adæquat.

meſte Tid overlade Trondhjem til Landværnets, Kſtværnets og Landſtormens Forſvar, og opſtille det hele nordlige Corps til de nordlige Svanke Provinſers Forſvar. I det Efterfølgende ville vi ſøge at bevife, at dette Corps ikke bør opſtilles mere nordlig end til Ångermanlandselven, og at den nordligere Deel af Sverig hovedſagelig bør overlades til Landſtormens Forſvar. Hovedmagten bør alſaa opſtilles i Smegnen af Stockholm, og den venſtre Floi henad Ångermanlandselven og i Midelpad med fri Communication til Jämteland og Trondhjem. Et Mellemcorps maatte endvidere opſtilles i Gäſtrickeland mellem Hovedcorpsſet og den venſtre Floi, ſaaledes at det i udfordrende Tilfælde kunde gaae tilbage til Dalarne, forſtærke ſig med denne Egns krigerſke Landſtorm, og derpaa operere paa den fremtrængende Fiendes Operationslinier. Derſom man antager, at de forenede Riger i en ſaadan Krig kunde bringe en Armee af 80,000 Mand paa Benene (ſom formedelſt Forſtærkning af den regulaire Armee, ved Forſtærkningsmandſkab i Norge og ved Conſcriptionen i Sverig, vel lod ſig gjøre), ſaa burde denne Styrke maaskee fordeles ſaaledes: 50,000 Mand udgjøre Hovedcorpsſet i Smegnen af Stockholm, 20,000 Mand udgjøre den venſtre Floi i Jämteland, Medelpad og Ångermanlandselven, og et Mellemcorps af 10,000 Mand opſtilles i Gäſtrickeland og i Smegnen af Geſle.

Man vil maaskee finde, at Kræfterne paa denne Maade vilde blive formeget udſtykkede. Man maa imidlertid gjøre ſtor Forſkjel paa at udſtykke de militaire Kræfter, og at fordele dem i flere Corps paa en til det Locale paſſende Maade. Det er unøgteligt at en Armee, ſom ſammenpakked paa eet Punkt, kun kan virke excentriſt, og at en concentriſt Virkning derimod kun kan frembringes fra en vis Udſtrækning, ved at virke indad mod et Centrum eller en mindre Omkreds. Dertil kommer endnu, at endog Tilhængerne af det ſaakaldte Centralforſvar vente den ſtorſte Fordeel af Landſtormens Virkning mod Fiendens Operationslinie, naar han rykker frem i det Indre af Landet; men bliver det ikke høiſt betænkeligt, at overlade dette

Hverv, det vigtigste i Krigen, alene til Landstormen. Med al Respect for en nogenledes vel øvet og vel bevæbnet Landstorm, maae vi dog tilstaae, at vi ansee det for en farlig Sag, at overlade den til sig selv uden Understøttelse af regulære Tropper. Krigshistorien viser mange Exempler paa, at en Landstorm ved sin Ukyndighed staaer meget i Fare for at blive Slagen i dens første Fremtræden paa Krigsstuepladsen, og at et saadant Nederlag almindeligviis har den skadeligste Indflydelse paa Folkets Aand. Man forederfor Landbevæbningen med Forsigtighed i Tiden, og man anvende alle Forsigtighedsregler for at dens første Fægtninger, om de end ere af liben Betydning, kunne faae et lykkeligt Udfald; thi i saa Fald vil den snart blive krigerisk; men uden Støtte og Hjælp af regulære Tropper vil dette være vanskeligt. De spanske Guerillas tabte deres Kraft i den sidste Krig mod Frankrig, da Fanatismen ikke virkede mere paa dem; de tappre Tyroler maatte i 1809 omsider bukke under, da Østerrigerne lode dem uden Understøttelse. Denne Krig havde sandsynligviis faaet et ganske andet Udfald, naar den største Deel af Erkehertug Carls Armee havde rykket frem langs Innfloden til Innsbruck og derfra var falden de Franske i Baiern i Ryggen, til samme Tid som Erkehertug Johans Armee rykkede frem langs den saakaldte Pusterthal, for ligeledes at manøvrere den Franske-Italienske Armee i Ryggen. Istedet derved rykkede Erkehertug Carl over Landshuth mod Regensburg, for at pakke sin Armee sammen med det Østerrigske Armee-corps, som fra Bohmen rykkede frem mod det Punkt, og lod derved Tyrolerne, som man iforveien havde bevæget til Opstand mod de Franske, uden Understøttelse. Landbevæbning maa altsaa have Understøttelse af regulære Tropper, naar man vil vente betydelig Virkning af den, og Bülow's Deling af Magten i flere adskilte Corps bliver ogsaa, med Hensyn paa et Forsvarssystem ved almindelig Bærnepligt, det Rigtigste.

Med Hensyn paa den strategiske Opmarsch er endnu et Spørgsmaal uafgjort: Løser man nemlig overlade Kysten sendefor Omegnen af Stock-

holm blot til Landstormens Forsvar? Vare Russerne, ved et Angreb paa den sydlige Kyst, nødte til at sende deres Landgangserpedition fra Finland, saa vilde vel Sagen have store Vanskeligheder formedelst den lange Soecommunications Beliggenhed mod den Stockholmske Skjergaard, hvor der maa antages at den sterste Deel af vor Skjergaardsflaade har sin Station, og hvorfra Fiendens Soecommunication, om han end maa antages for overlegen i aaben Soe, let kunde afbrydes. Men Fienden vil ogsaa paa den Kurlandske Kyst kunne udruste en Landgangserpedition, som maaskee kunde være bestemt til at angribe Kysten omkring Kalmar. I saa Tilfælde er det rimeligt, at Fienden vilde gjøre Begyndelsen med et Angreb paa Gottland og Dland, fordi deres Besiddelse særdeles meget vilde lette den landsatte Armees Communicationer. Det bliver derfor af Bigtighed at forsvare disse Der, hvortil en vel organiseret Bevabning af deres hele Folke- mængde meest synes skicket *) Fordetforste behøves ingen andre Forsvars- anstalter paa denne Kant, end blot Besættelsen og Forsvaret af de to nævnte Der; thi deels vilde man itide kunne være underrettet om en betydelig Land- gangserpedition udrustedes i Riga og de andre Kurlandske Havne, og deels behøver man ikke at frygte synderlig paa denne Kant forinden Fienden har fat sig i Besiddelse af Derne.

Man kan imidlertid ikke nægte, at en fiendtlig Armees Landgang paa den Kalmarkske Kyst vilde gjøre Forsvarsoperationerne meget vanskelige. Det vilde i saa Tilfælde formeentlig være det Klogeste, at marschere med den sterste Deel af Hovedarmeen mod den landsatte Fiende, angribe ham og igjen jage ham paa sine Skibe. Det Børste herved er imidlertid, at Fienden kun behøver at gaae tilbage paa Derne Dland og Gottland, for- stærke sig og erstatte de lidte Tab, for saasnart vor Armees forlader Kysten

---

*) Paa Gottland skal en saadan Indretning være indført, hvis Organisation vi dog ikke nøie kjende.

igjen at gjøre Landgang paany. Den nærmeste ubehagelige Følge heraf vilde blive, at dersom Fienden til samme Tid havde gjort Landgang i Omegnen af Stockholm, saa vilde han sandsynligviis sætte sig i Besiddelse af denne Hovedstad og den derværende vigtige Overgang over Mälaren.

Naar Fienden har gjort Landgang paa Upland, saa er det af den største Vigtighed for ham at gjøre sig til Mester af Stockholm og den omtalte Overgang over Mälaren, ikke alene fordi han derved kommer i Besiddelse af Hovedstaden, men tillige fordi han vilde blive Herre over Mälaren, og ved den kunne dække sin venstre Flanke og Ryg, naar han rykkede frem i Westmanland og Nerike, eller angreb Dalarna. Dersom nu en anden fiendtlig Armee tillige rykkede frem fra den Kalmarste Kyst, saa vilde der neppe være andet for, end at gaae bag Wetteren. Vel vilde man i Stillingen bag Wetteren kunne gjøre Fienden Arbeidet temmelig broget, især derved, at Man er Mester af Communicationerne paa Søerne og Canalerne, men langt fordeelagtigere vilde det dog være, naar vor Hovedmagt kunde trække sig tilbage bag Ostgöthacanalen, fordi man da ikke var truet af nogen sydligere fiendtlig Armee; thi fra denne Stilling vilde man langt fordeelagtigere kunne virke paa den mod Wärmeland eller Westgothland fremtrængende Fiendes Flanke. Et baserende Punkt ved Motalastrømmen vilde være fordeelagtigt i denne Henseende. Til denne Hensigt synes Norrköping at ligge beqvemt, og det var derfor ønskeligt om denne Stad kunde gjøres til Fæstning. Bedst vilde det dog være, om man aldeles kunde gjøre Fiendens Angreb paa den sydlige Kyst umuelig *). Uagtet man ikke med Bestemthed kan vide hvad en Skjærgaardsflaade, ved Anvendelse af Dampfartøier og Granatkanoner kan bringe det til, saa vilde det dog være tvivlsomt, om

*) Naar ikke Fienden var os meget overlegen i Antal, saa vilde et Angreb paa den Kalmarste Kyst ikke være meget farligt; thi han vilde svække sig paa Hovedangrebepunktet ved at detaschere en Deel af sin Magt paa den sydlige Kyst, og

den var istand til at hindre Fiendens Angreb paa den sydlige Kyst. I alle Tilfælde maatte man dog vel kunne gjøre Regning paa saamegen Hjælp af allierede Svemagter, imod hvis Interesse det vilde stride, at Rusland satte sig i Besiddelse af de forenede Rigers fortræffelige Søebasis til Nordsøen og Kattegattet, at vor høire Flanke derved vilde blive dækket og Fiendens Angreb paa den Kalmarste Kyst gjort umueligt. Vi ere derfor af den Formening, at man i Almindelighed ikke behøver at udstrække sin høire Floi længere end til Omegnen af Stockholm.

Saa vel for at dække selve Stockholm, som for at fængsle den paa Upland landsatte Fiende til Kysten og forbyde ham at gaae længere frem, troe vi at en Stilling med den høire Floi til den Arm af Søen, som gaaer op til Ulricksdahl, og den venstre Floi ved Ed Kirke til den Arm af Mälaren, som gaaer op forbi Sigtuna, Fronten dækket af Naen ved Rottebro og de derværende Indsøer, isorveien burde befæstes med mueligste Omhyggelighed. Denne Stilling maatte den største Deel af Hovedarmeen besætte, naar den ikke mere var istand til at hindre Fienden i at gjøre Landgang paa Upland, eller igjen at drive ham paa Skibene, naar han først havde gjort Landgang. En lignende Stilling bag Södertelgecanalen vilde opfylde den samme Hensigt mod den paa Södermanland landsatte Fiende. Tilførelser kan man ikke mangle i denne Stilling; thi man har Farten paa Mälaren og Hjelmaren fra de indre Dele af Landet til sin Tjeneste. Dersom Fienden vilde gaae frem i Westmanland eller fra Upland til Dalarna, saa vilde han i begge Tilfælde aldeles blotte sin Operationslinie. Da han altsaa ikke kan gaae Stillingen forbi, og det ogsaa maa antages at den er saa stærk, at han

---

vi kunne saaledes ogsaa dele vor Magt uden Fare; ganske anderledes forholder det sig derimod, naar man har med en Fiende at gjøre, som er i Besiddelse af en fuldkommen Overmagt, men som han kun kan komme til at bruge ved at udstrække sit Angreb til flere Punkter.

ved et directe Angreb ikke kan fordrive os fra den, saa bliver der vist intet andet tilovers for ham end at forsøge paa at sætte sig i Besiddelse af Gestrickeland og Dalarne for derved om mueligt at omgaae den. Dette maatte forsøges, ved at sende en Landgangs-expedition til Omegnen af Gesle og betaschere et Corps over Dalelven fra Hovedarmeen. Sagen vil imidlertid have store Vanskeligheder, da vi ikke alene have et regulairt Corps af 10000 Mand, som kunde understøttes af de talrige og tapre Dalekarle, men der tillige kan ventes Understøttelse af det Corps, som i saadant Tilfælde mag antages at gaae tilbage langs den nordre Bred af Mälaren, samt fra det nordlige Corps. Dersom Fienden altformegit svækker sin Hovedarmee i Upland, saa maatte vi falde ud fra vor forstansede Stilling ved Stockholm og erobre Upland i Ryggen af ham, hvorved Angrebet paa Dalarne vilde faae en hastig Ende. Skulde Fienden endelig, imod Formodning, erobre Dalarne, saa tør han dog ikke omgaae vor Stilling ved Stockholm; thi han maatte omgaae baade Mälaren og Hjelmaren, og hans Operationslinie maatte komme til at gaae lige forbi Fronten af vor Stilling. Om Fienden forsøgte paa at gjøre Landgang sondenfor Stockholm, saa vilde han være udsat for de samme Uleiligheder, og hans Coecommunication vilde desuden være langt mere blottet mod vor Skjergaardsflaade, hvis Station er antaget at være i den Stockholmske Skjergaard; hvortil desuden kommer, at Fiendens Operationer da ikke vilde faae den Sammenheng, som ved et Angreb paa Upland. Den eneste Mangel ved den omhandlede Stilling er den, at naar Mälaren og Skjergaarden tillægges med Iis, saa vilde man blive nødt til at forlade den, og Stockholm vilde falde i Fiendens Hænder. Maaskee at Tilhængerne af det saakaldte Centralforsvar ville gjøre den Indvending mod den omhandlede Stilling, at den ikke giver Landstormen Leilighed til at virke mod lange Operationslinier. Denne Indvending er imidlertid blot tilsyneladende; thi dersom Fienden, uagtet vor Stilling, rykkede frem, saa vilde Strategien faae Rum til at virke, som Forfatteren i Mor-

genbladet meget træffende kalder det, og man vilde desuden bevare Hovedstaden og vigtige Provindser fra at odelægges af Fienden; hvortil desuden kommer, at vor Hovedarmee i den angivne Stilling staae paa et Punkt, hvorfra den paa den letteste og fordeelagtigste Maade kan kaste sig i Fiendens Ryg.

Var man imidlertid, af hvilken som helst Aarsag, bleven nødt til at forlade Stillingen ved Stockholm og overlade de derværende Dverge over Mälaren i Fiendens Hænder, saa maatte Hovedarmeen gjøre en excentrisk Retraite bag Notala og tage Stilling imellem Roxen, Glan og Bråviken, med Norrköping, som maaskee kunde blive befæstet, i Spidsen. Den fiendtlige Hovedstyrke kan enten følge efter, eller selv forblive paa den nordre Bred af Mälaren og blot lade os forfølge af et detascheret Corps. Det Sidste er rimeligst, naar man tager de Vanskeligheder i Betragtning, som det vilde have, at udrette noget imod vor Stilling bag Notala, da vi i denne Stilling ere i Besiddelse af overordentlige Fordele fordi vi beherske Indseerne og Communicationen paa Canalerne. Derimod vil Fienden kunne erobre Gästrikeland og Dalarne. Han vil gjøre sig til Mester af Mälaren og Hjelmaren og med Sikkerhed kunne rykke frem til Grændsen af Wästerland. Erobringen af Dalarne kan vel have sine store Vanskeligheder; men om Fienden endog skulde sætte sig i Besiddelse deraf, saa kan han dog endnu ikke tournere vor Stilling, da han i saa Tilfælde maatte omgaae Wenersöen, som kun med Sikkerhed kan skee, naar de nordlige Provindser ere erobrede, hvorved da den ovenfor omtalte strategiske Frontforandring til venstre, hvis Dreiningspunkt maatte være Ömegnens af Stockholm, vilde fremkomme.

Hovedtrækkene i den Rolle, som Corpsen i Gästrikeland vilde have at spille, maatte bestaae i at søge at hindre Fienden i at gjøre Landgang. Naar dette Corps skulde blive nødt til at trække sig tilbage, maatte dette skee henad Bjergene til Dalarne, hvis Væse det, i Forening med Landvæbningen der, maatte søge at forsvare. Skulde Fienden lade dette Corps

uangrebet, og med Hovedarmeen rykke frem i Westmanland, maatte det virke paa hans Operationer.

Den almindelige Mening synes med Ret at være stemt for, at de forenede Riger især bør lægge Vind paa at have en stærk og vel indrettet Skjærgaardsflaade, fordi man kun ved den kan vente at blive Fienden nogenledes voren. I Forhold til sin Styrke og Bestaffenhed vil denne uden Tvivl kunne gjøre megen Gavn ved at virke paa Fiendens Søcommunication. Kan denne blot i høi Grad gjøres usikker, saa turde Følgen deraf maastee blive den, at den fiendtlige Armee igjen var nødt til at indskibe sig. Skjærgaardsflaadens Hovedstyrke bør ved Krigens Udbrud opstilles i den Stockholmske Skjærgaard, hvorfra den beqvemst vil kunne foretage Toge imod Fiendens Communication med Ålandsøerne og Finland. At man efter Omstændighederne ogsaa bør søge at virke paa Fiendens nordlige Søcommunicationer i den Bottniske Bugt er indlysende.

Forsvaret af de nordlige Svenske Provindsfer.

Ovenfor er der bleven bemærket, at man uden Fare kunde overlade Trondhjems Forsvar til Landeværnet, Kystværnet og Landstormen, saalænge ingen betydelig Udrustning fandt Sted i Archangel, samt paa den Tid af Aaret da en Expedition mod det Trondhjemske ikke kan finde Sted, som er hele Vinteren og en Deel af Efteraaret. Det indskrænker sig derfor til 3 à 4 Maaneder om Aaret, at et Angreb paa Trondhjem kan finde Sted, og endog i den Tid kunde man ved tilberlige Foranstaltninger længere Tid iforveien være underrettet om, at et saadant Angreb sandsynligviis vilde blive foretaget. Derfor kan man almindeligviis trække det hele Corps, som er bestemt til de nordlige Provindsers Forsvar, over paa den østre Side af Kjølen imod det Angreb, som Fienden sandsynligviis vil foretage paa denne Kant. Vi have ligeledes forhen bemærket, at det uden Tvivl ikke vilde være klogt

at trække det nordlige Corps længere frem end til Ångermanlandsälven. Derfom Fienden skulde gjøre Mine til at ville gjøre Landgang med nogen betydelig Styrke mellem Udlobet af Ångermanlands- og Ljungenälven, saa maatte en mindre Deel af det nordlige Armeecorps opstilles i Nærheden af Indälsälvens Udlob, for derfra at kunne ile til Landgangsstedet og jage den landsatte Fiende igjen paa sine Skibe. Den øvrige Deel af det nordlige Corps maatte opstilles bag, eller naar man havde en for stærk Fiende imod sig, foran den øvre Deel af Ångermanlandsälven. Frygtede man ikke for en Landgang i høire Flanke, saa maatte det høire Fleicorps posteres bag den nedre Deel af Ångermanlandsälven for at dække Hovedveien langs Kysten. Skulde Fienden rykke frem paa denne Wei, saa maatte Hovedcorpsen manøvrere ham i høire Flanke og Ryggen, og søge at trykke ham mod Kysten. Derimod maa det aldeles ikke lade sig omgaae i venstre Flanke, eller lade sig affjære Retraiten paa de nordlige Weie til Ömegnen af Storfjön i Jämteland.

Foruden den store Landevei fra Westerbotten langs Kysten, finder man paa Forsells Kart Weie langs begge Breder af Ångermanlandsälven indtil søndre Udälsälvens Udlob i den første. Fra dette Sted fører en Wei til Fors Kirke ved Indälsälven, og langs denne fører Weie baade til dens Udlob i Soen og til Stugun, hvor man passerer over paa Elvens høire Bred og derpaa langs denne til Ömegnen af Östersund og Storfjön. Fra Stugun fører en Wei til Stamnäs paa Hovedveien fra Östersund til Sundswall i Medelpad. Paa venstre Side af Ångermanlandsälven fører en Wei fra Votå til Sidsjö og Sjålevad. Ifølge denne Beliggenhed af Hovedveiene, maa man uden Fare kunne gaae den fra Westerbotten fremrykkende Fiende imøde paa den venstre Bred af Ångermanlandsälven, saalænge man ikke har Ansig at frygte en fiendtlig Landgang mellem Udlobet af Ångermanlands- og Ljungen-Älv. Var dette derimod Tilfældet, saa vilde det der landede Corps kunne komme os i Ryggen til samme Tid som vi havde en

overlegen Fiende imod vor Front, ja maaskee endog naae Fors forend vi, og derved affjære os Tilbagetoget til Jämteland. Det er heraf indlysende, at naar en Landgang i hoire Flanke er at befrygte, saa bliver det ikke alene nødvendigt at opstille et Corps i Omegnen af Indalselvans Udlob, men ogsaa at holde sit Hovedcorps i Nærheden af Angermanlandselven. En fiendtlig Landgang sydligere end til de angivne Punkter kunde man troe vilde være ligesaa farlig, da Fienden i saa Tilfælde kunde rykke frem paa Hovedveien til Östersund og derved komme os i Ryggen. Dette kan imidlertid ikke ansees for at være Tilfældet; thi deels er Östersund saa langt fra Landgangsstedet, at Fienden let vilde udsætte sig for at blive affkaaret, og deels gives der meget vanskelige Paaſe paa denne Wei, som let kunne forsvares i længere Tid, hvorved Hovedcorpsen kunde faae Tid til at kaste sig tilbage uden at staae Fare for at blive affkaaret.

Westerbotten maatte overlades til Landvæbningens Forsvar. Den vilde vel ikke være tilstrækkelig til at kunne modsætte sig et stærkt fiendtligt Corps's Fremrykken, men desuagtet kunne gjøre god Tjeneste for at hindre fiendtlige Fartøier i at plyndre Kysten. Med det nordlige Corps at rykke længere frem end til de angivne Punkter, for derved at hindre Fiendens Fremrykken over Torneå, vilde være et farligt Foretagende, da man vilde staae Fare for, at Fienden, som altid maa antages stærkere tilføes end vi, kunde, i hvilken som helst Stilling vi end stode, landsætte Corpsen i Ryggen af os langs Kysten, og derved aldeles indeslutte os. Skulde det Modsatte finde Sted, at vi vare overlegne tilføes, saa vilde den fra Torneå fremrykkende Fiende være udsat for samme Fare, som vi i det forhen angivne Tilfælde, men da maatte hans Angreb betragtes som umueligt.

Ferend vi gaae videre, ville vi kaste et Blik paa den Hjælp, som kan ventes af Landvæbningen, da den kunde blive af Bigtighed. Enhver Landvæbning inddeles i Classer efter Mandskabets Alder. Af den yngste Klasse maatte udtages saameget Forstærkningsmandstab for

Liniearmeen, som efter Organisationen kan commanderes med det havende Antal Befalingsmænd, for dermed at kunne forstærke Linieinfanteriet. Paa denne Maade vilde formeentlig baade det Norske og Svenske Infanterie kunne fordobles, og man bør ikke tvivle paa, at jo Storthinget vilde give sit Samtykke til det Norske Forstærkningsmandslabs Anvendelse udenfor Riget i en saadan Krig, som den omhandlede. Forstærkningen af de to andre Waabenarter kan i en Krig ikke skee paa den samme Maade, som ved Infanteriet; især vil det, baade i Sverig og Norge, have sin store Vanskelighed at oprette nyt Cavallerie i nogen Mængde. I de fleste nyere Krige har man ogsaa ofte havt mindre Cavallerie, end det i Forhold til Infanteriet vel kunde have været ønskeligt, hvortil Aarsagen sandsynligviis har været den samme. Hvad der af Landbevæbningen ikke anvendes til directe Forstærkning af Armeen, maatte formeentlig inddeles i to Classer, hvoraf den første deelviis bruges til at gjøre Tjeneste, naar Fienden er i Nærheden, men den anden er kun under Gevær, naar man vil foretage et Angreb paa Fienden, eller han angriber. Landstormen i Angermanland og den nordlige Deel af Jämteland maatte anvendes til den venstre Floi's Forstærkning, og den i Medelpod og den sydlige Deel af Jämteland til den høire Floi's. En stor Deel af den Sidste maatte imidlertid bruges til at dække Hovedveien fra Sundsvall til Östersund i Tilfælde af Retraite, og forsvare de paa denne Vei værende betydelige Pässe. Landstormen i Helsingeland og Herjedalen maatte bruges til at dække Kysten imellem Udlobene af Ejungens- og Ejuke-Elven, og i Tilfælde af en almindelig Retraite concentrere sig paa Veien over Kårbölle til Jämteland og Herjedalen. Kårbölle er et vigtigt Punkt, fordi der deler Hovedveien sig i to Grene til Jämteland og til Herjedalen, og fordi en indre Communication imellem Jämteland og Dalarne gaaer over dette Punkt. Den burde derfor bestemmes til Hovedsamlingsplads for Landstormen i Herjedalen og Helsingeland, hvorfra den kunde manøvrere paa den fra Ömegnens af Gesle til Dalarne fremtrængende Fiendes Communication

paa den søndre Side, eller ogsaa paa den paa Hovedveien fra Sundsvall til Östersund fremtrængende Fiendes Communication paa den nordre. Paa dette Punkt har i forrige Lider lagt en Skandse, og dersom det egner sig dertil i tactisk Henseende, saa kunde vel ogsaa nu denne Stilling forskandses. Det er imidlertid en almindelig Feil ved forskandsede Stillinger, at de let kunne omgaaes, og den her omhandlede vil maaskee heller ikke være fri for den samme Mangel, hvorfor maaskee en forskandset Stilling paa dette Punkt ikke vilde hjælpe stort. Den sikreste Maade at dække saadanne Punkter paa, er ved at anlægge Fæstninger, men man kan heller ikke anlægge Fæstninger paa alle Steder, som det vilde være ønskeligt at kunne forsvare.

Efter nu at være bleven færdig med det nordlige Corps's strategiske Opmarsch, skulle vi ogsaa omtale dets Forhold i Tilfælde af et fiendtligt Angreb. Har man kun den Fiende at frygte, som rykker frem langs Kysten fra Westerbotten, saa kan man uden Fare gaae ham imøde foran Angermanlandselven, dersom han ikke skulde være os altfor overlegen. Vi maatte især med vor Hovedstyrke søge at kaste os i høire Flanke af Fienden, og derfor med en mindre Deel rykke frem langs Kysten for at trække hans Opmærksomhed derhen, medens vi med Hovedstyrken omgaae hans høire Floi og trykke ham mod Seen. Vil man vove nogen afgjørende Fægtning her, saa maa man for Dieblicket trække al den Forstærkning til sig af Landstormen, som man er istand til at erholde. Det bliver herved af største Vigtighed, at man ikke lader sig omgaae i venstre Flanke og afhjære Retraiten til Omegnen af Storssjön i Jämteland.

Har man en Landgang at befrygte i høire Flanke til samme Tid, som et fiendtligt Corps rykker an fra Westerbotten, og man desaaarsag har været nødt til at opstille en Deel af sin Styrke i Nærheden af Indalselvans Udlob, saa bliver Forsvaret vanskeligere og mere sammensat. Man maatte da indskrænke sig til at forsvare Dvergangen over Angermanlandselven og hindre Fiendens Landgang sonders for dennes Udlob. Det bliver ogsaa herved

Hovedsagen ikke at lade sig tournere i venstre Flanke og affjære fra Jämtland; men tillige vogte sig for, at det i Omegnen af Indalselvens Udlob mueligens landsatte Corps ikke affjærer vor venstre Floi ved at naae Fors forend den. Begge Floie maae imidlertid understøtte hinanden, efter Omstændighederne og Fiendens Styrke, paa enhver af disse Sider. Naar Fienden virkelig har gjort Landgang og rykker frem, saa er det raadeligst for vor venstre Floi itide at trække sig tilbage til Fors. Naar den høire Floi ikke længere skulde kunne opholde Fienden, saa maa den trække sig tilbage paa Hovedveien fra Sundswall til Östersund. Skulde Fienden gjøre Landgang søndenfor Indalselvens Udlob med nogen betydelig Styrke, saa maatte vor høire Floi søge at komme i Forbindelse med Hovedveien til Östersund, og, naar Fienden ikke længere kunde opholdes, trække sig tilbage paa denne Wei og forsvare de derværende Pässe. Imedens den høire Floi nu saaledes trækker sig tilbage langs Kjungenelv, maa den venstre gaae tilbage langs Indalselven. Ved Stugun lader det til, at man burde anlægge et dobbelt Brohoved, og naar den venstre Floi blev posteret paa dette Sted og den høire ved Stammäs, saa vilde man være i en Stilling, hvorfra man ikke saa let kunde tilbage drives. Begge Floie vilde gjensidig kunne give hinanden Understøttelse ved at virke paa Fiendens Operationslinier, og Stillingen kan ikke omgaaes. Paa venstre Flanke maatte Fienden omgaae den, ved at gaae frem langs den venstre Bred af Indalselven, men i saa Tilfælde kunde man igjennem Brohovedet ved Stugun igjen gaae ham i Ryggen; den høire Flanke kan aldeles ikke omgaaes uden at Fienden fuldkommen vilde blotte sin Operationslinie.

Skulde Fienden gjøre Landgang endnu sybligere, nemlig i Omegnen af Hudikswall og Söderhamn for maaskee at rykke frem over Kärbölle til Jämtland, saa vilde han have Landstormen i Fronten, blive anfaldet paa den høire Side af Operationslinien af vor høire Floi, og paa venstre Side af det Corps, som er opstillet i Omegnen af Gesle. Det er imidlertid ikke

rimeligt at Fienden vil vælge dette Angrebspunkt, da han her vanskelig vilde kunne gjøre Progresser.

Saa snart man altsaa har fiendtlige Landgange at frygte i hoire Flanke, saa bør det nordlige Hovedcorps aldrig vove sig frem i Angermanland, ja end ikke afgive noget haardnakket Forsvar bag Angermanlandselven, men trække sig bag Indalselven, saasnart et fiendtligt Corps har gjort Landgang og truer med at rykke frem mod Jämteland.

Dette har sin Grund i de fiendtlige Colonnens omfattende Direction, hvilken de erholde ved de separerede sydlige Landgange. Det vilde derfor være fordeelagtigt om man kunde forhindre disse Landgange ved en Flotille, hvilket man dog i Almindelighed neppe tør gjøre Regning paa, fordi det maa antages at Fienden ikke tør vove at rykke frem langs Kysten fra Tornea, uden at han er overlegen tilføes; deels fordi han maa trække sine Tilføesler til sig fra den ligeoverfor liggende Finlandsk Kyst, og deels fordi vi kunde afbryde hans Operationslinie langs Kysten, naar vi havde Overmagten tilføes. Den omfattende Retning af de fiendtlige Colonner ophører først naar vor venstre Floi har trukket sig tilbage langs Indalselven, og vor hoire paa Hovedveien til Östersund, hvor der altsaa først kan tænkes paa alvorlig Modstand. At dette Tilbægetog til Jämteland, i Forbindelse med det hele Forsvar af de forenede Riger, er excentrisk og maa have de samme Fordele som excentriske Retraiter i Almindelighed, er let at indsee. Bilde Fienden løbe frem langs Kysten til Gästrikeland ic., for at hjælpe til ved Hovedoperationen mod Upland, saa kunde vi igjen gaae frem og affjære hans Operationslinie; gaaer han til Jämteland, saa blotter han sin Operationslinie mod de sydlige Corps; og deler han sig i to Corps, hvoraf det ene gaaer til Jämteland og det andet langs Kysten, saa opererer han efter excentriske Operationslinier, hvortil udfordres stor Overmagt.

Vi have nævnet Stillingen ved Stugun og Stannäs som fordeelagtig, og vi ville opholde os nogle Diebliske ved den, da det er det første

Punkt, hvorpaa man kan vente at gjøre Fienden alvorlig Modstand. Ved Hjælp af den mellem disse Steder værende Transversalcommunication sættes man istand til at forene den største Deel af sin Magt paa hvilken som helst af Fløiene, for dermed at anfælde en af de fiendtlige Fløie med Overmagt og derpaa manøvrere den anden i Ryggen. I Almindelighed vil det her være fordeelagtigst at vælge den høire fiendtlige Fløi til dette Angreb, da man, efterat have slaaet den, lettest vil kunne falde den venstre i Ryggen og paa dens Communicationer. Da man vel maa antage, at Fienden i Omegnen af Stugun vil staae paa den venstre Bred af Indalselven, saa maatte man gaae igjennem Brohovedet over paa denne Side af Elven, søge at omgaae Fiendens høire Fløi og trykke ham imod Elven. Lykkes Manøvret, saa vil Fienden sandsynligviis lide et betydeligt Nederlag, og man vil derved have faaet frie Hænder for ogsaa at kunne falde Fiendens venstre Fløi i Ryggen. Det foreslaaede Manøver kan ikke være forbunden med Fare, naar der blot fører en Vej fra Stugun til Omegnen af Storsjön paa den nordre Bred af Indalselven; thi da kan man i fornødent Tilfælde trække sig derhen, om endog Retraitten til selve Brohovedet skulde være affaaen *). Om Fienden skulde være saa overlegen, at saadanne Foretagender ikke vare tilraadelige, eller om de end ikke skulde faae et lykkeligt Udfald, saa vilde det dog blive vanskeligt for Fienden at drive os ud af Stillingen. Er han vor venstre Fløi meget overlegen, saa kan den trække sig igjennem Brohovedet paa den høire Bred af Indalselven og dække sig ved den. Gaaer han over paa den høire Bred af Elven med den største Deel af sin Styrke, saa kunne vi igjen gaae over paa den venstre og affjære hans Forbindelse med Angermanland. Det maa herved ogsaa bemærkes, at Fiendens Operationslinier begynde at blive temmelig lange, og at man derfor allerede tør vente nogen Virkning

*) Existerer der ingen saadan Vej, som det Forfælske Kart lader formode, saa maatte den anlægges.

af Landstormens Streiferier paa disse Operationslinier, hvilke Streiferier man saameget som mueligt bør understøtte ved regulære Tropper. Dertil kommer, at Landet ikke er stærk befolket, og at Tilførslen altsaa allerede maa begynde at falde Fienden temmelig vanskelig. Vor høire Flot ved Stannäs synes meget vanskelig at kunne forceres, da den er dækket af betydelige Bænde.

Det er klart, at det er af største Bigtighed at udfinde et Punkt i Sämteland, hvor man kunde være istand til at standse Fiendens videre Fremstridt; thi dersom man antager at et Angreb mod Trondhjem udføres paa samme Tid, og at det tillige har et heldigt Udfald, saa vilde begge fiendtlige Corps omsider kunne indslutte vor hele Magt paa denne Kant, og sætte sig i Forbindelse med hinanden, hvorved Trondhjem, Sämteland og Medelpad, tilligemed de nordligere Norste og Svenske Provindser, vilde falde i Fiendens Hænder. Betragter man Landets Locale med Opmærksomhed, saa synes Omegnen af Storsjön fuldkommen stikket til at afgive et Punkt, hvor Fiendens videre Fremstridt vilde kunne standses. Er Fienden meget overlegen, saa er det maaskee klogest ikke at indlade sig i alvorlige Foretagender mod ham forend paa dette Punkt, for ikke at ankomme der, hvor et ret alvorligt Forsvar først bør begynde, i en svækket Tilstand. Beliggenheden af Storsjön i Forening med de Fjeldkjæder, der omgive Egnen, bidrage fornemmelig til at give den saamegen Bigtighed. Men Egnens naturlige Styrke bringes ikke til Fuldkommenhed uden ved Kunstens Hjælp, i hvilken Henseende det ansees for nødvendigt:

1) At have ved Storsjön et baserende Punkt, som kan indeholde et Hovedmagasin for den nordlige Armee. Strategens Sag er det egentlig blot at angive den Egn, hvor befæstede Punkter bør anlægges med Hensyn paa deres Indflydelse paa offensive og defensive Krige; men hvorvidt Egnens Locale i fortificatorisk Henseende er stikket til et saadant Anlæg, kan han, med Oversigtskartet i Haanden, ikke bedømme. Ligesaa

vist imidlertid, som strategiske Synspunkter i Almindelighed ere af hoiere Vigtighed end blot taktiske, ligesaa vist er det ogsaa, at Fortificanten i forekommende Tilfælde saameget som mueligt bør lempe Valget af det Punkt, som skal befæstes, efter Strategens Forlangende. Vi finde, fra denne Side betragtet, intet beqvemmere Punkt til denne Fæstnings Anlæg end Staden Østersund: Den ligger paa Hovedveien fra Jämtland til Trondhjem, og vilde afgive et fast Brohoved, der bestandig kunde understøttes fra den anden Side af Søen; selvfølgelig vilde Fienden ikke kunde beleire den, uden at indeslutte hele Storsjön, som vilde blive et altfor vanskeligt Arbeide. Frösöen, som blot er adskilt fra Fæstningen ved et smalt Sund, har en fortræffelig Beliggenhed, for derfra at understøtte Fæstningen. Vilde Fienden gaae den forbi og fortsætte sine Operationer mod det Trondhjemske, saa vilde man igjen kunne samle sin hele Magt under Fæstningens Bolde, sprænge dens Blokadecorps ud af hinanden, overskjære Fiendens eneste Operationslinie, og falde ham i Ryggen.

Det kan være mueligt at Terrainet ikke er gunstigt for en Befæstning af Østersund, men ere Vanskelighederne ikke altfor store, bør man søge at overvinde dem. De Montalembertske Befæstningsmetoder lade sig anvende paa de fleste Slags Terrain, og det synes som man i vore Dage begynder at indsee disse Befæstningers store Fordele over de forhen brugte Metoder. Vi ville derfor haabe at Sagen lader sig udføre, og maa betragte Østersunds Befæstning som et vigtigt Unionsanliggende.

2) Er det nødvendigt at have en Krigsflotille med en Deel Transportskibe, hvorpaa Krigsfornödenheder og Tropper kunne transporteres, paa Storsjön. Flotillen kunde bestaae af mindre Fartøier, byggede efter Farvandets Bestaaffenhed, og der skulde vel ikke saa meget til for at spille Mester i dette Farvand, hvor Fienden maatte bygge sig en Flotille, ifald han vilde have nogen. Ligesom vor Flotille maatte have sit Fædresopløgssted i Fæstningen Østersund, saaledes

maatte den ogsaa der kunne oplægges og forsvares i Krigstilfælde om Vinteren. Den Deel af Landstormen, som beboer Søens Bredder, maatte bruges til Flotillens Bemanning, men den maatte commanderes af Søofficerer. Det var en Forholdsregel, som vore Forfædre, de krigsferne gamle Normænd, aldrig forsømte i deres Landkrige, at sætte sig i Besiddelse af vore store Indsøer, eftersom de rykkede frem, og Historien viser, at denne Forsigtighedsregel næsten altid var afgjørende. Men var dette i hine Krige af saamegen Vigtighed, saa er det klart, at det i de nyere Tider maa være af en endnu langt større Vigtighed at gøre sig til Herre over de store Indsøer, da Communicationerne i de nærværende Krige ere langt mere afgjørende end forend Krudtets Opfindelse.

Saaledes forberedt, vil det uden Tvivl være en let Sag endog at forbyde en overlegen Fiende at trænge længere frem. Antag vi, at en overlegen fiendtlig Magt var rykket frem til i Omegnen af Storsjön paa Veiene over Stugun og Stamnäs, saa maatte man med den sterke Deel af sin Magt gaae over paa den vestre Side af Storsjön, medens et mindre Corps maatte beskæftige Fiendens Front. Gaaer Fienden nu længere frem paa Veien til Trondhjem, saa sætte vi igjen over Storsjön, sprænge Blockadecorpsen for Östersund ud af hinanden og overstjære aldeles Fiendens Operationslinie. Han maa altsaa beleire Östersund; men hvorledes skal han kunne beleire en Fæstning, som han ikke kan indeslutte, og som vor Armee til enhver Tid kan understøtte? Fienden vil desuden have mange Vanskeligheder ved Transporten af sit Beleiringsstyk og øvrige Fornødenheder i dette temmelig lidet befolkede Land, og paa Veie, som vi ved bestandige Streiferier kunne gjøre usikre. Da vi ere fuldkommen Mester af Storsjön, saa kunne vi sætte Dropper iland hvorsomhelst, og i Forening med Landstormen foretage de vigtigste Streiferier paa Fiendens Operationslinier, og det vil derfor maaskee endog blive meget vanskeligt for ham i længere Tid at fortsætte Beleiringen af den omtalte Fæstning.

Var Fienden dobbelt saa stærk som vi, saa kunde han med den halve Deel af sin Styrke beleire Østersund, og med den anden halve Deel marchere til Trondhjem, for at komme i Forbindelse med det Corps, som sandsynligviis er landet der. Foruden at man i dette Tilfælde kunde overstjære Forbindelsen imellem det fiendtlige Corps, som beleirer Østersund, og det som er rykket frem mod det Trondhjemske, staaer Fienden endnu i Fare for at vort Hovedcorps erholder Forstærkning og angriber og slaaer Beleiringscorpsen for Østersund, i hvilket Tilfælde det mod Trondhjem fremrykkede fiendtlige Corps vilde være aldeles tabt. Overalt vilde en saadan Operation være saa forvovent, at den sandsynligviis aldrig vilde finde Steb.

Derfor vilde Fienden skulde rykke frem med et Corps paa den vestre Side af Storsjön paa Veien over Kårbölle, til samme Tid som et andet Corps gik frem til Omegnen af Østersund, saa vilde det maaskee være bedst at trække vor Hovedmagt over paa den vestre Side af Søen, gaae Fienden paa denne Kant imøde, angribe og slaae ham, og derpaa igjen agere mod det paa den østre Side af Storsjön fremrykkede Corps, paa den ovenfor angivne Maade. Skulde imidlertid Fienden gaae frem med sit Hovedcorps paa den vestre Side af Storsjön, saa vilde det maaskee være rigtigst først at tilbagedrive det mindre fiendtlige Corps, som man antager at have rykket frem paa den østre Side af Søen. Var man først færdig dermed, saa vilde det ikke blive svært at standse det paa den vestre Side af Søen fremrykkede Corps. Dette er endnu mere udsat for at faae sin Operationslinie overstaaet, end det paa den anden Side af Storsjön agerende. Et saadant Angreb maa derfor formeentlig ansees for mindre hensigtsmæssigt, end det ovenfor betragtede.

Om Vinteren, naar Storsjön tillægges med Is, vilde den største Deel af de berorte Vanskeligheder for Fienden vel bortfalde, men da vil der igjen opstaae andre, der maaskee ere ligesaa store, om ikke endnu større. En Beleiring af Østersund vilde være en Umuelighed paa den Tid af Aaret,

især i dette nordlige Klima; og saalænge denne Fæstning ikke var kommet i Fiendens Magt, saa vilde en længere Fremtrængen end til Omegnen af Storsjön næsten være umuelig. Have vi endvidere forstaaet at forberede os til Vinteren, saa vil Fienden desuden kunne komme i stor Forlegenhed. Til denne Forberedelse herer især, at hele Infanteriet er afrettet til Skieløbere, og at idetmindste en Deel af Feldtartilieriet er forsynet med velindrettede Slødeaffutager. Winterkrigen maa især føres ved idelige Dverfald paa Fiendens Qvarterer og Streiferier paa hans Operationslinier, som i et Land og i et Klima, hvor Fienden er nødt til at tage saa vidtløstige Qvarterer som i denne Egn, uden Tvivl vil være meget ødelæggende for ham. Det bliver derfor af største Vigtighed at Infanteriet, idetmindste i de nordlige Norske og Svenske Provindser, afrettes til Skieløbere, og at der ved det Materielle tages Hensyn til en muelig Winterkrig.

Det er en Selvfølge, at Hovedoplagsstedet for det nordlige Armeecorps maa anlægges i Östersund. Mellemmagasiner, hvoraf Armeens daglige Fornodenheder skulle besorges, og som ikke ere betydeligere end at de i fornødent Tilfælde kunne flyttes, maatte anlægges ved Fors, paa den høire Bred af Indalselven, og dersom man ikke har noget at frygte for en Landgang i høire Flanke, anlægges ligeledes et lidet Magazin i Omegnen af Hulsta ved Angermanlandselven, samt et sydligere ved samme Elv. I Tilfælde af at man har noget at frygte af en Landgang i høire Flanke, anlægges et Mellemmagasin ved Indalselvns Udlob i Sven og et bag Leringsoens Udlob i Ljunganelv. I alle Tilfælde anlægges et ikke ganske ubetydeligt Mellemmagasin ved Kårbölle. Skulde Östersund ikke existere som Fæstning, saa maatte det Hovedmagasin, som ellers skulde have været anlagt der, anlægges paa Frösöen, men man indseer let hvilke betydelige Fordele man derved vilde tabe.

Forsvaret af de nordlige Norske Provindser.

Ligesom en udstrakt Søekyst udgjør Tilgangen for Fienden paa den nordøstre Deel af de forenede Riger, saaledes er dette ogsaa Tilfældet paa den nordvestlige, dog med den væsentlige Forskjel, at der paa den nordøstlige Kyst fører en Landevei langs Kysten, og en Deel af Fiendens Land ligger i en kort Afstand lige over for denne Kyst, medens der langs den nordvestlige Kyst ikke gaaer eller kan gaae nogen Landevei, og denne Kyst grændser mod det store Verdenshav, et Hav, hvor Seiladsen om Vinteren er forbunden med stor Vanskelighed og Farer. Denne Beliggenhed af den Norske Kyst bevirker, at den kun kan angribes tilsees, og, forsaavidt Finmarken, Nordland og Nummedalen angaaer, ogsaa kun forsvares ved en Søemagt. Naar vi her sige forsvares, saa forstaae vi derved et Forsvar mod et alvorligt Angreb og ikke mod et enkelt eller nogle faa Krigsskibe, som kunde faae i Sinde at plyndre paa Kysterne. For at befrie disse ikke uvigtige Provindser for saadanne ubehagelige Besøg, ansee vi det hensigtsmæssigt, at oprette et Kystværn, som i saadant Tilfælde uden Tvivl kunde blive til Nytte. Ogsaa Kystbatterier, for at forsvare Indløbene til de vigtigste Handelsetablissementer, ansee vi for hensigtsmæssige der, hvor locale Omstændigheder tillade deres Anvendelse. Endog Fæstningen Wardoehuus er ikke uden Nytte, da den kunde afgive et Støttepunkt for den Søemagt, som det vilde være nødvendigt at have stationeret paa dette Punkt, mindre for at modsætte sig Fienden ved et alvorligt Angreb paa de nordlige Norske Provindser, end for at have Die med de muelige fiendtlige Udrustninger i Archangel, og itide give os Underretning derom, samt for at beskytte Kysterne mod fiendtlige Krydsere. I sin nærværende Forsatning staaer det til at bevise, at Wardoehuus vilde kunne udholde Tiden af en eneste Fregat, men ved Hjælp af Granatkanoner og Montalembertske Casematter er det at formode, at den ved maadelig Bekostning og en liden Besætning

vilde kunne gøres saa stærk, at ethvert fiendtligt Skib vilde gaae den forbi i en respectmæssig Afstand. Den hidhen commanderede Fredsbesætning kunde man i Krigstilfælde forstærke ved Kystværn, som i et Montalembertsk Fort næsten alene vilde blive brugt til Haandlangere ved Skydsfets Betjening, hvortil det hastig kunde oplæres.

Et alvorligt Angreb fra denne Side kan altsaa, som forhen bemærket, kun blive foretaget mod Trondhjems Stift. Alle Krigstoge, som siden Krudtets Opfindelse have fundet Sted mod det Trondhjemske, vise, at Fienden vel uden Vanskelighed har kunnet gennemstreife de fleste Trondhjemske Dale, men saalænge han ikke har været istand til at sætte sig i Besiddelse af Trondhjems Fæstning, har ingen fast Erobring været at tænke paa; men han har været nødt til at forlade disse Egne ligesaa hastig, som han var kommet der. I det mærkværdigste af disse Tog, det som blev foretaget i Aaret 1718, trængte Fienden frem gennem Værdalen og Størdalen ligetil Trondhjem; men da han hverken kunde foretage en ordentlig Beleiring af denne Fæstning, omkring hvilken den største Deel af den Norske Magt havde concentreret sig, eller vovede at forsøge en Storm, saa gik han den forbi og kom derved til at gennemstreife næsten alle Trondhjemske Dale lige til Koraas. Den naturlige Folge heraf var imidlertid, at Fienden tabte sin Forbindelse med Jämteland, og det er bekjendt i hvilken Forsætning blot Rygtet om et Norsk Corps's Anmarsch opad Østerdalen satte denne ullykkelige Armee. Hertil kommer desuden, at Forsvaret i hiin Tid foretoges efter flette Principer: det bestod næsten alene i at forsvare alle Fjeldpasse, og derved fordele Dropperne i en overordentlig Mængde Forskandsninger og Forhugninger, saa at man formerede en fuldkommen Gordon. Hvor Fienden derfor med nogenledes samlet Magt forsøgte paa at trænge igjennem, der var man saa svag, at det let maatte lykkes ham, og det uagtet Normændenes som oftest meget tappre Forsvar. Havde man derimod samlet sin hele Styrke i to til tre Corps; havde man trukket sig tilbage hvor Fienden

angreb med Overmagt, medens de til Siderne staaende Corps angreb Fiendens Operationslinier fra Fjeldene af, saa vilde endog Fremmarschen til Trondhjem have havt store Vanskeligheder, og man vilde have havt Anledning til at bruge Landvæbningen til noget Andet end til at lade sig forjage fra den Tids Braater (Forhugninger), som udstrakte sig over hele Skovstrækninger. Naar Fienden endelig var kommet ned til Trondhjemsfjorden og vilde rykke frem langs denne, saa maatte man, ved Hjælp af en Flotille i denne Fjord, foretage Landgange i hans Ryg og derved overskjære hans Operationslinie; men man havde i hiin Tid intet tilstrækkeligt Begreb om Operationsliniernes Vigtighed.

Det er heraf klart, at Erobringen af Trondhjems Stift var afhængig af Trondhjems Fæstning. Men var dette saaledes under hine Forhold, saa maa det i langt hoiere Grad være Tilfældet efter den tilveiebragte Forening mellem Rigerne. Hvorledes vilde en Fiende, som var ankommen tilføes fra Archangel, kunne holde sig Vinteren over i Trondhjems Stift, uden at være kommen i Besiddelse af Trondhjems Fæstning? Han vilde i syv til otte Maaneder hverken kunne erholde Tilførsel eller Forstærkning; Sværme af Skielobere vilde uafbrudt anfælde hans Qvarterer, streife paa hans Forbindelser og ødelægge de Forraad, han kunde have samlet sig. I hvilken høist bedrøvelige Forfatning vilde ikke et saadant Corps være sat, og hvor Lidet skulde der ikke til for aldeles at ødelægge det?

Under de forrige Forhold kunde Trondhjems Befæstning allerede nogenledes opfylde sin Bestemmelse, naar den fuldkommen satte Stedet i Sikkerhed mod en Storm og det man kunde kalde en forkortet Beleiring; thi Landets Locale satte meget betydelige Vanskeligheder iveien for Transporten af et Beleiringstrain, hvilket vilde have været uundværligt for formelig at kunne beleire Trondhjems Fæstning. Nu derimod forholder det sig ganske anderledes, da det maa antages at Fienden paa bedste Maade vil udruste sig til en Beleiring, saasom hans Togs lykkelige Fremgang er afhængig af

denne. Naar Trondhjems Fæstning, under de nærværende Forhold, fuldkommen skal kunne opfylde sin Hensigt, saa maa den have en saadan Styrke, at man med Rimelighed kan vente at den vilde kunne holde sig fra den Tid paa Karet, en fiendtlig Expedition kunde begynde en Beleiring, indtil Vinteren forhindrer Fienden fra at fortsætte den. Trondhjems Befæstning er forovrigt af endnu større Vigtighed for de forenede Rigers Forsvar end Østersunds.

Man skal ogsaa allerede have tænkt paa Befæstningen af Trondhjem, og en Commission i denne Anledning af Regjeringen være nedfat. Denne skal imidlertid, efter Sigende, finde det betænkeligt at befæste selve Trondhjem, deels fordi Terrænet, som man troer, er formeget commanderet, og deels af den Aarsag, at det ikke ansees for godt at Byer ere befæstede. Man skal derfor have tænkt paa at anlægge Fæstningen paa den saakaldte Gladehammer i Nærheden af Trondhjems Bye; ogsaa et Punkt i Værdalen skal være paa Valg til at befæstes. Dette sidste skal man især ville vælge, fordi Veien fra Jämteland her støder sammen med Hovedveien langs Trondhjemsfjorden. At Omegnen af Trondhjem maa være at foretrække til Anlægget af en Fæstning er indlysende deraf, at det saa at sige er en Central-Egn, hvor alle saavel Land- som Søecommunicationer forene sig, hvilket i Almindelighed ere de Punkter, som ere meest skikede til Anlæg af Depot-fæstninger. Den Omstændighed, at Veien fra Jämteland forener sig i Værdalen med Veien langs Trondhjemsfjorden, er visselig af langt mindre Vigtighed, saameget mere som det ikke maa betragtes som nogen svær Sag, at istandbringe en nærmere Forbindelse mellem Trondhjem og Jämteland, end den om Værdalen, om det skulde ansees for nødvendigt, ved at anlægge en ny Vej gennem Stordalen. Vilde man anlægge den intenderede Fæstning i Værdalen, saa vilde den vanskeligere kunde gives Understøttelse fra det søndensjældske Norge, end det er Tilfældet med selve Trondhjem. Den Understøttelse, som kan ventes fra Jämteland, kan i begge Tilfælde omtrent lige godt have Sted.

At man nødig vil gjøre Byer til Depotfæstninger formene vi er en Fordom; thi om man anlægger en saadan, hvor ingen Bye findes, saa vil der alligevel snart opstaae en Bye, da en saadan Stad fordrer saa mange Folk af alle Slags i sit Skjød at Byen vil blive til af sig selv. Dertil kommer endnu, at en Bye allerede indeholder mange Ting, som det er nødvendigt at have i en Fæstning, og saaledes vil i de fleste Tilfælde et saadant Anlæg i den Henseende lede til Deconomie. Mod en Fæstning, som baade vil og kan forsvare sig, vil Fienden finde det uensigtsmæssigt, at antænde Borgerhusene ved et Bombardement, fordi man derved ikke vil kunne tvinge Fæstningen til Overgivelse. Denne Nordbrænder-Methode gaaer desuden i de nyere Tider af Brug, og pleier sjelden at blive anvendt uden mod flette Commandanter.

Det maa saaledes ansees for afgjort, at den omhandlede Fæstning bør ligge i Omegnen af Trondhjem. At befæste Gladehammeren og lade Trondhjem forblive en aaben Bye, kan fra den strategiske Side ikke tilrådes; thi naar der vinder en betydelig Flod i en Egn, hvor man vil anlægge en Fæstning, saa bør man lægge Fæstningen ved Floden og derved bestræbe sig for at sætte sig i Besiddelse af en fast Overgang over den. Ikke alene vinder Fæstningen derved selv i Styrke, men den Armee, som er nødt til at manøvrere mod en overlegen Fiende i Nærheden, vinder Fordele derved, som den ikke paa nogen anden Maade kan forskaffe sig. Et simpelt Brohoved kunde man troe vilde gjøre samme Tjeneste; men deri tager man meget feil, da det netop er det i Fæstningen indesluttede Hovedmagasin, som sætter istand til at kunne foretage afgjørende Forsvarsoperationer. Det kan derfor neppe falde nogen Strateg ind, at ville forkaste Trondhjem og vælge Gladehammeren til Anlæg af en Fæstning. I Forening med Munkholmen tilbyder uden Tvivl desuden Trondhjem sikkrere Ankerplads og Havne, hvor vor Flotille lettere kan beskyttes mod en overlegen fiendtlig Flaade, end det vilde være Tilfældet ved Gladehammeren.

Det staaer tilbage at undersøge, om Trondhjem virkelig er saa usikkert til at befæstes, som man synes at antage, og om dens Befæstning kunde udføres med maadelige Beføstninger. Man synes at hente sin Mening derfra, at Staden er commanderet; men ethvert Sted, som er commanderet, er derfor ikke usikkert til Befæstning, og endmindre er dette Tilfældet, naar man betjener sig af de fortræffelige Montalembertske Befæstningsmetoder, som i vore Dage begynde at fortrænge de Franskes — Fortification moderne. Da vi imidlertid kun kjende Terrainet af Karter, saa vilde det være vanskeligt i Detaille at kunne angive Befæstningsværkerne. Det Efterfølgende maa derfor betragtes som nogle almindelige Hovedideer, der formodentlig dog vilde være tilstrækkelige til at godtgjøre, at Trondhjem uden store Vanskeligheder lader sig forvandle til en meget stærk Fæstning.

Hovedhensigten med de Montalembertske Befæstningsmetoder er at frembringe en overlegen Artillerieild, hvorved Angribernes Skyds maa blive bragt til at tie. Denne Hensigt opnaaer Montalembert paa to Maader: nemlig enten ved at opstille Skydset i flere Casemat-Stager over hinanden uden Bedækning foran, eller ogsaa ved at dække Casematterne ved foranliggende Jordvolde, saa at den overlegne Kanonild først frembringes naar Fienden couronnerer de foranliggende Værker. Den første Methode udtrykkes ved hans Circulairsystem og den sidste ved hans Angularsystem, og begge ere anvendelige naar Omstændighederne passe dertil. Circulairsystemet bor i Almindelighed anvendes, naar Terrainet ikke tillader Fienden at udbrede sig meget med sine Paralleler; thi da vil han ikke have Plads til at opstille mange Kanoner, og man vil kunne forskaffe sig Overlegenhed i Kanonantal uden at overlæsse Fæstningen med altfor meget Skyds. Angularsystemet er derimod anvendelig i det modsatte Tilfælde; thi da er det Terrain, Fienden kan benytte til Opstilling af Kanoner for at beskyde Casematterne, indskrænket, og folgelig skal ikke mange Kanoner til for at blive

overlegen, hvorimod man maatte anvende et overordentlig stort Kanonantal dertil, naar man allerede vilde bekjempe ham fjernt i Marken. Imidlertid er det dog altid fordeelagtigt, naar man allerede paa store Distancer kan tilintetgjøre Fienden, og desuden vil han heller ikke kunne anvende Angrebsminer imod Fæstningen, som maaskee ellers er en af de farligste Angrebsmaader imod de Montalembertiske Befæstninger.

Ifølge disse foreløbige Bemærkninger troe vi Trondhjem omtrent kunde befæstes paa følgende Maade:

1) Rummet mellem Fjorden og Nidelven, hvor det saakaldte Skandseværk nu ligger, indsluttes ved en Montalembertisk Caserne til to Stager Kanoner med et lavt Glacis foran, som kan skydes over. Den føres i en flad udgaaende Bue, og istedetfor Søbatteriet under Kongens Bastion ender den høire Fløi med et Taarn, hvis Kanoner kunne rettes i samme Direction udad Soen som det nuværende Søbatteries. For at Fienden ved lavt Vand ikke skulde kunne omgaae den høire Fløi af dette Værk og storme ind i Fæstningen fra Vandsiden, bygges en 18 Fod høi Muur fra det omtalte Taarn saameget paastraa ud i Vandet, at Fienden fra Strandkanten ikke kan skyde Bresche i denne Muur. Da Montalembert ved sine Affutager blot har ni Fod mellem hver Kanon, saa vil der blot i den to Stages Caserne mod Landsiden kunne rummes 150 Kanoner, og i Taarnet med Soen og Casernen tilsammen altsaa et større Antal; imidlertid ansees det tilstrækkeligt, naar disse Værker tilsammen besattes med 150 Kanoner, da de efter Omstændighederne kunne flyttes. Imod denne Befæstning vil Fienden kunne udbrede sin Parallele fra Foden af Steenbjerget til Kysten, langs den Bæk, som løber ud i Soen foran Forstaden Thlen, i Længde af noget over 1000 Alen, og om denne Parallele aldeles forandres til Batterie, saa vil der dog kun faae 100 Kanoner Plads, mod hvilke vi altsaa beholde Overmagten. Man kunde maaskee ansee denne Overmagt for noget liden, og mene at Fienden, ved bestandig at skyde paa Muren, dog omsider vilde odelægge

den og derved hele Forsvaret, uagtet man vel i Forveien kunde have demon-
 teret en Deel Kanoner for ham. Hvem der gjør sig et Begreb om hvad der
 horer til at bygge et Batterie for 100 svære Batteriekanoener, bringe dem
 ind i Batteriet og forsyne dem med Ammunition, vil uden Tvivl holde dette
 Arbeide for umueligt under en Ild af 150 Kanoner paa en Afstand af 900
 til 1000 Alen. Paa selve Steenbjerget kunde det neppe nytte Fienden at
 anlægge Batterier, da det sandsynligviis bestaaer af nogen Klippe, hvorpaa
 Batteriebygningen vilde blive saa vanskelig, at et saa stort Antal Kanoner
 som det angivne meget let vilde gjøre Anlægget umueligt *).

Et Terrainet ved den nærværende Dronningens Bastion høiere end
 ved Kongens Bastion, saa vilde dette bidrage til at dække Casernen mod de
 Skud, som kunne skee fra den høire Bred af Nidelven imod dens Ryg.
 Smidlertid bliver det dog udentvivel nødvendigt, at fortsatte Casernen fra
 den venstre Floi et Stykke langs Nidelven, for fuldkommen at kunne dække
 Hovedcasernens Ryg. Dette Stykke bør imidlertid omgives med et foran-
 liggende Glacié, som idetmindste dækker dens nedre Kanon-Stage.

2) Da den øvrige Deel af Staden mod Landsiden er dækket af Nid-
 elven, saa behøver den kun at sikkes mod en Storm, som kunde foretages
 om Vinteren naar Elven tillægges med Is. Fra den omtalte Montalembert-
 ertske Caserne føres derfor en 12 Fod høi fritstaaende Carnots Revete-
 mentsmuur, med Skydehuller, i ud og indgaaende Vinkler; den dækkes ved
 et foranliggende Glacié med bedækt Vei. Glaciet behøver ikke at være saa
 høit som Muren, da den kunde lægges i en Grav og paa den Maade fuld-

*) Maaskee det vilde være mindre kostbart om man vedligeholdt det gamle Skands-
 værk, men anlagde under Hovedvolden og Ravelinet en Casematte til een Ka-
 non-Stage, som altsaa maatte dækkes af det foranliggende Glacié. Denne Be-
 fæstning ansees rigtig nok ikke for saa forbeelagtig som den ovenfor angivne, men
 Fæstningen vilde udentvivel derved ogsaa erholde tilbørlig Styrke. De nærmere
 Omstændigheder maatte afgjøre Valget mellem disse to Befæstningsmaader.

Kommen dækkes. Efter de almindelige Regler vil man undres over, at vor Muur kun er 12 Fod høj; men om en almindelig Revetementsmuur af denne Høide let kan stormes, saa er det dog ikke Tilfældet med en fritstaaende Revetementsmuur med Skydehuller, fordi den kan forsvares igjennem disse Skydehuller. Desuden kan der i de indgaaende Vinkler anbringes Skydehuller for et Par lette Kanoner, som kunde bestryge Foden af Muren med Kardætsker og derved gjøre enhver Storm umuelig. En saa udstrakt Muur er allerede i sig selv kostbar, og man vilde spare mange Penge ved at indskrænke dens Høide til et Minimum. Denne Befæstning kan fortsættes til nedenfor den nærværende Broe; thi da Elven ikke tillægges nedenfor Broen, behøver det nedre Stykke ingen Befæstning, men kan beholde de derliggende Soeboder.

For at kunne bestryge det foranliggende Terrain og secundere de øvrige Værker, bør dog Befæstningen langs Elven kunne besættes med Kanoner. Til denne Hensigt troe vi man kunde oprette Boldgange med tilhørende Brystværn paa passende Steder bag den fritstaaende Revetementsmuur, paa hvilke Boldgange der i fornødent Tilfælde kunde placeres Kanoner. Egentlig vilde disse Boldstykker kun være nødvendige om Vinteren, naar Elven tillægges med Is; thi naar Vandet er aabent, kunde Kanoner ligesaa sikkert placeres i den bedækte Vej. Man behøver derfor ikke ret mange store Boldstykker.

3) For at have en sikker Overgang over Nidelven vilde det være nødvendigt at befæste Terrainet paa den østre Side af Elven. Befæstningen af Fortet Christianssteen maatte derfor bringes til en større Fuldkommenhed. Da Fienden mod dette Fort kunde udbrede sine Paralleler og tage en meget omfattende Stilling, saa vil Angulairsystemet, hvis undre Casemat-Stage er dækket af et foranliggende Glacis, formeentlig være meest anvendeligt. At Dalen her er om den Deel af Christianssteen, som vender mod Øst og nu allerede har et Glacis, vil man let indsee; thi den Side, som vender mod

Byen, vil intet Glacié kunde gives og behøver ei heller noget, men kan bestaae af to Etager Casematter, forsaavidt der behøves Kanoner paa alle Steder. At angive nogen bestemt Construction af disse Værker lader sig ikke gjøre, uden at man i Forveien noie har undersøgt Terrainet paa selve Stedet. Hovedideen er kun at have to Etager Kanoner, hvoraf den undre er dækket ved et Glacié, og den øvre anvendes til at bestryge det foranliggende Terrain. Den øvre Etage kunde maaskee være en Tag-Etage og Kanonerne staae under aaben Himmel, og den undre Etage have sin egen Hvelving. Den undre Etage vilde da være fuldkommen tilstrækkelig til at hindre Fienden i at couronnere Glaciet og anlægge Batterier der; han vilde følgelig ingen Bresche kunne skyde og altsaa heller ikke kunne erobre Fortet.

Det vilde beroe paa Terrainet, hvorvidt det maatte blive nødvendigt at lægge Værker der, hvor nu Værket Christianssand og Frølichs Redoute ligge, samt paa den nordlige Pynt af Bjerget. De der anleggende Værker maatte ialfald bestaae i Montalembertske Taarne. Frølichs Redoute synes meest nødvendig.

Fortet Mollenberg, som fornemmelig tjener til at dække Broen fra den nordre Side, maatte forvandles til et Montalembertske Taarn. Maaskee det ogsaa kunde være godt at anlægge et lidet Taarn paa Høiden mellem Gaarden Elsfæter og Baklandet, for ogsaa at dække Broen fra denne Side. Til samtlige disse Forstaaelsesninger paa den østre Side af Elven antage vi at man burde kunne komme ud med 150 Kanoner.

4) Befæstningen mod Søesiden. Vi antage, at alle Batterier mod Søesiden besættes med Granatkanoner, da de have et afgjort Fortrin mod Skibe. Under denne Forudsætning synes de nuværende to aabne Batterier mod Søesiden, nemlig det saakaldte General Krohgs Batterie paa 12 Kanoner og Batteriet i Bensells Have paa 8 Kanoner, at burde vedligeholdes. Det Sidste maatte forsynes med et Skulderværn, for ikke at kunne beshydes i Flanken fra Egnen omkring Bakke Gaard. Imellem de

to nævnte Batterier kunde anbringes et tredie, for i Forening med dem at give en krydsende Ild, for at hindre en Storm fra Soesiden, naar dette ikke kunde forhindres ved vor Flotille; men dertil kunne de samme Kanoner anvendes, som ellers ere bestemte til at bruges paa Linien mellem Skandseværket og Broen over Nidelven. At indslutte den hele Linie langs Soen med en Forstandsning vilde blive noget kostbart, og det ansees ikke heller nødvendigt for at forhindre en Storm fra Soesiden. Vi troe, at man i denne Henseende kun behøvede at forsyne de mange Søeboder, hvormed Stranden næsten er bedækket, med Skydehuller for Infanterie, for i fornødent Tilfælde at kunne forsvares. Et saadant Angreb vilde kun være at befrygte i en mørk Nat, naar man ingen Flotille havde liggende foran. Imellem Søeboderne kunde sættes en Råd dobbelte Pallisader.

Naar den høire Floi af Befæstningen ved Skandseværket faaer den foreslaaede Figur, saa kunde maaskee Prinds Carls Batterie i Ithsvigen undværes, da man alligevel vilde kunne bestryge Ithlebugten og Kysten længere fremad. I Korsvigen har man ogsaa nu et Batterie, som vi troe burde undværes. Dettets fornemste Hensigt skulde være, at forhindre at ikke fiendtlige Farteier skulde kunne lægge sig bag Gladehammeren og bombardere Byen; men dette kan uden tvivl forhindres fra Munkholmen med 80- eller 72-Pds. Granatkanoner. Distancen vil omtrent være 3500 Alen, og saa langt maa man kunne drive saadanne Projectiler. Sikkerheden af disse Skud vil ikke være stor; men saa er en eneste Træffer ogsaa en saa frygtelig Sag, at Fienden umuelig kan blive liggende stille og bombardere. Vilde man absolut beholde de omtalte Søebatterier, saa maatte de forandres til Montalembertske Søeforter, da ethvert Batterie, som er aabent i Ryggen, let borttages.

Det særdeles vigtige Søefort, Munkholmen, kunde fremdeles forblive à ciel ouvert; men maatte forsynes med svære Granatkanoner. 30

saadanne Granatkanoner haabe vi dog vilde give det tilstrækkelig Styrke til at opfylde sin Bestemmelse.

Fæstningen Trondhjem vilde efter dette Forslag faae 400 Kanoner, nemlig: til den to Stagers Caserne, hvor nu Skandseværket ligger, 150 Kanoner, og til samtlige Værker paa den høire Bred af Elven 150 Kanoner, tilsammen 300 Kanoner affuterede i Montalembertske Casematlavetter; til samtlige Søebatterier saavel i Staden som paa Munkholmen 50 store Granatkanoner, affuterede i almindelige Kystrapperter paa Slæder; og endelig til Forsvar af Linien langs Elven 50 Kanoner i transportable ophoiede Boldlavetter, efter Oberstlieutenant Borkensteins Forslag, eller ogsaa i almindelige Lavetter paa Slæder.

Maaskee man vil finde det foreslaaede Kanonantal saa stort, at man vil strækkes baade ved den Mængde Ammunition, som vilde behøves, som over den Mængde Artillerister, der skulde betjene dette Artillerie. Da man i vore Tider alene anskaffer Jernkanoner, saa vil Udgiften ved deres Anskaffelse ikke stige høit, saameget mere som der paa Stedet allerede findes en stor Deel Kanoner. Ikke heller er Befæstningen efter de Montalembertske Metoder saa kostbar, som efter Cormontaignes eller de øvrige Nyers Månerer. Ammunitionsforbruget kunde umuelig beregnes efter Daubanske eller Cormontaignske Regler, nemlig enten til et vist Antal Skud for hver Kanon, eller ogsaa til et vist Antal Skud daglig af de Kanoner, som kunne bruges mod Angrebet i et vist Antal Dage, som man antager at Beleiringen vil vedvare. Ved en Montalembertske Fæstning derimod vil der fra Lobegravens Nabning omtrent foresalde det samme Antal Skud, som ved en Cormontaignske Fæstning, indtil Fienden anlægger de Batterier, hvormed han vil ruinere vore Værker og lægge Bresche i dem, det være nu enten paa længere Afstand ude i Marken, eller paa Kanten af de Værker hvoraf Casematterne dækkes. Her vil opstaae en Artilleriekamp, som blót kan vedvare nogle Timer, og naar man ved Anlægget har forsikkret sig Overmagten i Kanon-

antal, saa vil Angriberens Kanoner blive demonterede. Dertil udfordres imidlertid ikke et meget stort Antal Skud. Har man Ammunition til 1 a 2 Gange paa denne Maade at ruinere Fiendens Beleiringskreds, saa vil man være vel forsynet, og den øvrige Skyden vil være ubetydelig. Til hvilken Tid man egentlig bør begynde denne Artilleriekamp, enten efterat Fienden har bragt sine Batterier istand, eller medens han er isærd dermed, vil komme an paa Omstændighederne. Imidlertid bør Ilden bruges med megen Koldblodighed og Forsigtighed, for ikke til urette Tid at bortodde Ammunitionen. Heraf følger imidlertid, at man ikke behøver at være forsynet med en overdreven Mængde Ammunition, som Nogle bebreide de Montalembertske Fæstninger.

I Henseende til det udfordrende Mandskab til Kanonerne Betjening bemærkes det, at de Montalembertske Lavetter kun fordre 3 Mand for hver Kanon. Vi have 300 saadanne Kanoner, som altsaa udfordre 900 Mand til Besætning. Der haves videre 70 Kanoner i selve Staden, som ere affuterede i Kystrapperter paa Slæder, eller andre Affutager, som udfordre flere Mand til Betjening; men da alle disse Kanoner ikke kunne skyde paa een gang, saa regnes ogsaa kun 3 Mand for hver af dem, som altsaa udgjør 210 Mand. De 30 Kanoner paa Munkholmen maatte derimod have fuld Besætning, à 6 Mand pr. Kanon, eller tilsammen 180 Mand. Totalbelebet af Mandskabet til Kanonerne Betjening vilde altsaa blive 1290 Mand. Da man ikke kan forudsætte at have et saa stort Antal Artillerister, saa maatte ogsaa Infanteriet oplæres til Kanonerne Betjening, som desuden er almindeligt ved Fæstningernes Forsvar. Naar man hertil har en Infanteriebesætning af 1200 Mand, saa synes det tilstrækkeligt. Altsaa vilde Brøndhjems hele Besætning udgjøre 2500 à 2600 Mand, som synes meget moderat.

Som i det Foregaaende bemærket, maa hvad der er sagt om Brøndhjems Befæstning kun anses som Ideer, der ere fremsatte for at vise Mue-

ligheden af en saadan Befæstning, men ingenlunde som faste Bestemmelser i denne Henseende. Fuldkomne Antagonister af de Montalembert'ske Befæstningsmetoder tænke vi ingenlunde at overbevise, især fordi de have altfor mange Indvendinger, der ere gjorte af bekjendte Ingenieurer, at beraabe sig paa. Vi kunne kun anbefale dem uden Fordom at læse Montalembert's egne Værker; thi almindeligviis kjende de dem kun af maadelige og ufuldstændige Uddrag. Forovrigt maa det bemærkes, at man i vore Lider begynder at give Montalembert Ret, og at ganske nye Fæstninger, som Coln og Coblenz, ere byggede efter hans Befæstningsmethode.

Det er indlysende, at det vilde være af største Bigtighed at kunne hindre den fiendtlige Flaade i at løbe ind i Trondhjemsfjorden; thi derved vilde Fienden blive nødt til at gjøre Landgang senden- eller nordenfor denne Fjord, og derved faae en lang og besværlig Wei med sit Beleiringskryds til Trondhjem, ligesom hans Operationslinie fra Landgangsstedet langs Trondhjemsfjorden vilde blive lang og meget udsat for at affjæres, saavel ved Streiferier fra de til Siderne liggende Fjelddale, som ved Landgange paa hvilket som helst Sted langs Trondhjemsfjorden, da vi under den antagne Forudsætning ere fuldkommen Mester af den. Denne Sag er uden Tvivl af saamegen Bigtighed, at Localbeskaffenheden af Indløbet til Trondhjemsfjorden paa det noieste burde undersøges for at komme til Kundskab om hvorvidt Sagen er muelig eller ikke. Vi maae beklage ikke at have været paa Stedet, og at vi derfor ikke see os istand at afgive nogen bestemt Mening i denne Henseende. Smidlertid have vi dog faaet følgende Efterretninger fra en kyndig Mand, som vel ikke noiagtig har kunnet undersøge Stedets Localbeskaffenhed, men dog med Opmærksomhed betragtet det, nemlig:

- 1) Fra Agdenæs pynnten tværtover Fjorden til Brættingen, der med Agdenæs danner Indløbet til den egentlige Trondhjemsfjord, er neppe mere end 4500 Alen. Forend Agdenæs er passeret, kan man ikke holde sig ganske nær under Brættingen formedelsst nogle blinde Skjær og Grunde.

Ved Ebbe og Floed gaaer en meget stærk Strom ind og ud af Fjorden, der ofte gjør Seiladsen meget vanskelig.

2) Agdenæs bestaaer af nogle Klipper. Det fremspringende Næs dannes af en nogenlunde flad og ikke hoit beliggende Klippe af omtrent 300 Alens Gjennemsnit, hvorpaa et Montalembertsk Søefort beqvemt synes at kunne anlægges. Længere bag dette Næs hæver sig Terrainet alt mere og mere, men bestaaer kun af Klipper uden Jord. Ogsaa mod Landsiden vilde ifølge heraf det omtalte Fort let kunde gives en saadan Fasthed, at det ikke kunde borttages, da de Batterier, som Fienden med megen Vanskelighed kunde opføre paa Klipperne, let vilde blive bragte til at tie.

3) Landet Brættingen, paa den anden Side af Indløbet til Trondhjemsfjorden, er et meget hoit, steilt og nøgent Klippeland. Ved Foden ligge nogle lave Klipper, hvorpaa et Montalembertsk Fort sandsynligviis kunde anlægges, hvilket formeentlig vilde blive aldeles sikkert for Angreb fra Landsiden.

Heraf synes det klart, at et Montalembertsk Fort paa hver Side af Indløbet til Trondhjemsfjorden ved Agdenæs vilde være fuldkommen tilstrækkelig til, i Forening med en Flotille, at forbyde en fiendtlig Flaades Indseiling i Trondhjemsfjorden, naar Forterne monteredes med et tilstrækkeligt Antal 80- eller 72-Pds. Granatkanoner, og Flotillen armeredes med lignende Granatkanoner. Det synes ogsaa klart, at de omhandlede Forter let vilde kunne gives en saadan Styrke mod Landsiden, at de kunde være saa godt som uangribelige derfra. Vi maae derfor tilraade, paa det nøieste at undersøge Stedet og at lade det befæste, dersom det maatte findes stikket dertil, hvilket ifølge det Anførte neppe kan betvivles.

Dersom Fienden forbydes Indløbet af Trondhjemsfjorden, saa er han nedt til at gjøre Landgang enten norden- eller søndenfor. Nordenfor Trondhjemsfjorden tilbyder sig egentlig kun Ramsensfjord til Landgangssted;

thi vilde Fienden vælge det sydligere, saa vilde han faae længere og besværligere Wei til Trondhjem. Sondenfor Trondhjemsfjorden ere Landgangssteder i Hævnefjorden, eller i det Indre af Halsfjorden i Surendalen eller Stangvig. Fra Hævne til Drkedalen skal Weien ikke være meget god, og det er maaskee derfor ikke rimeligt at Fienden vilde vælge Hævnefjorden til Hovedlandgangssted; hvorimod det nok kan tænkes, at han landsætter et mindre Corps paa dette Sted, medens Hovedstyrken gaar iland i Surendalen og Stangvig. Dersom Fienden gjør Landgang nordensfor Trondhjem, saa vil han have en lang Wei til denne Stad, som maatte ansees som Hovedobjectet for Operationen, og han vil ikke alene være udsat for vore Landgange i Ryggen, men ogsaa for at vi faae Forstærkning fra Jämteland og overstjære hans Operationslinie ved at rykke frem til Værdalen. Gjør Fienden derimod Landgang sendensfor Trondhjem, saa er han under Fremrykningen ikke alene udsat for vore Landgange i Ryggen imellem Drkedalselvens og Guulelvens Udlob, men ogsaa for Angreb paa Operationslinien, af den Magt, som kunde samles i det Sondenfjeldske, og som vilde rykke frem fra Gulbrandsdalen og Østerdalen. De Landgange, som kunne foretages imod Operationslinien af den fra denne Side mod Trondhjem fremrykkende Fiende, indskrænke sig til en mindre Udstrækning end naar Fienden havde gjort Landgang nordensfor Trondhjem; derimod kunde det vel tænkes, at den Fiende, som angriber fra Vesterbotten, var saa stærk at vor Magt paa den østre Side af Kjolen vilde have saameget der at bestille, at ingen kraftig Diversion mod Fiendens Operationslinie fra denne Side var at vente; hvorimod man maaskee lettere kunde samle en Magt i Gulbrandsdalen, hvormed man kunde virke paa Fiendens Operationslinie, ifald han havde gjort Landgang sendensfor Trondhjemsfjorden. Det vilde derfor beroe paa Omstændighederne, om det maatte ansees for mere fordelagtigt for Fienden at gjøre Landgang sendensfor Trondhjemsfjorden, end nordensfor den. At han skulde angribe paa begge Steder paa een gang er ikke rime-

ligt, da de to landsatte Corps ikke let vilde kunne komme i Forbindelse med hinanden.

I en Krig mod Rusland bliver det en trængende Nødvendighed, at organisere Kystværnet og Landstormen paa den fordeelagtigste Maade. Hovedmagten af den regulære Magt maatte man, under den antagne Forudsætning, at Fienden kunde forhindres Indseilingen i Trondhjemsfjorden, holde samlet i Omegnen af Trondhjem, fordi man derfra lettest kunde udsende Søexpeditioner, der skulde virke paa Fiendens Operationslinie, naar han rykkede frem mod Trondhjem. Ved at opstille Hovedmagten i Omegnen af Trondhjem synes man just at være paa det bekvemteste Mellem-punkt, for at modsætte sig den Fiende, som har gjort Landgang enten norden- eller søndenfor Trondhjem. Har man en nogenledes betydelig Magt samlet i Trondhjems Stift, saa at man kunde detaschere et Par Corps uden formeget at udstykke sine Kræfter, saa kunde man sende et Corps til Ransfen og et andet til Surendalen og Hævnefjorden, for i For- ening med Kystværnet og Landstormen at hindre Fiendens Landgang paa disse Steder. Har man en mindre Magt samlet, saa er det maaskee bedst, at overlade Omegnen af Ransfjorden til Kystværnet og Landstormens Forsvar; men til Surendalen og Hævnefjorden kunde man uden Fare detaschere et Corps, da det ikke kan afhjæres fra Hovedarmeen.

I denne Stilling maatte man oppebie Fiendens Landgang. Vi ville antage, at denne havde Sted nordensfor Trondhjem, enten i Ransfjorden eller paa nogle af de sydligere beliggende bekvemme Punkter. Da Forsvaret af Trondhjems Stift fornemmelig gaaer ud paa at vinde Tid, saasom Fiendens Expedition maatte ansees som aldeles mislykket, naar han ikke var istand til at bemægtige sig Fæstningen Trondhjem forend Vinteren indtræffer, saa er det af Bigtighed at opholde hans Marsch mod Trondhjem saa meget som mueligt. Da vi ikke i Detaille kjende Egnens Locale, saa ville vi i denne Henseende kun tillade os nogle almindelige Bemærk-
Det Egl. norske Vidstjefst. Skr. i det 19de Aarh. 3. B. 1. S.

ninger. Vi stode først paa den Stilling, som kunde tages mellem Sneaaafsvandet og Steenkjær bag den Elv, som flyder fra Sneaaafsvandet ud i Trondhjemsfjorden. Forsells Kart viser, at denne Elv i sit Løb danner et Par Bænde, som altsaa indskrænke den Strækning, som maatte forsvares. Dersom denne Stilling egner sig til et sikkert Forsvar, saa kunde den isorveien forstaaes, og det fra Namsen tilbagekastede Corps kunde, i Forening med Kystværnet og Landstormen, tage en Stilling der. Denne Stilling har rigtignok den Mangel, at dersom Fienden forcerede dens venstre Fløi, saa vilde den høire Fløi staae i Fare for at blive afstaaen; men derfor bør man ogsaa søge at give dens venstre Fløi den mueligste Styrke. Var man kommet til at samle en Styrke, som var Fienden nogenledes voksen i denne Stilling, saa vilde man derfra kunne tilintetgjøre hans videre Fremtrængen; thi var Fienden ikke istand til at drive os ud af Stillingen, saa kunde han ikke gjøre andet, end forsøge paa at tournere os, som ikke kan skee uden ved at omgaae Sneaaafsvandet. Men uanset Veienes Besværighed, vilde Fienden derved aldeles blotte sin Operationslinie. Vi behøvede derfor blot at rykke lige frem fra vor Stilling og anfælde det Corps, som sandsynligviis vilde maskere vor Front, saa maatte Fienden sieblikkelig afstaae fra sin Tournering, dersom han ikke aldeles vilde give sin Communication blot. Om man endog ikke var istand til at samle saa stor Magt, at man kunde udføre dette Manover, saa vilde det alligevel være godt at besætte Stillingen; thi blot at omgaae Sneaaafsvandet vilde forarsage Fienden betydeligt Tidsspilde, især formedelst de flette Veie, som føre deromkring. Om det Corps Linietropper, som fra Begyndelsen var opstillet i Omegnen af Namsensfjord, kun var ubetydeligt, saa kunde det maaskee dog forstærkes saameget ved Kystværnet og Landstormen fra de folkerige Provindser omkring Trondhjemsfjorden, saasom Stod, Inderveen, Sparboen, Bærdalen o. s. v., at det fordetførste var istand til at forsvare den omhandlede Stilling, indtil Hovedmagten kunde ankomme, ved Hjælp

af hvilken man maaskee kunde forbyde Fienden at rykke videre frem, især naar Stillingen i Forveien var forskandsset og om mueligt forsynet med det nødvendigeste Artillerie. I Anledning af denne Stilling mellem Steenkjør og Sneaaesvandet ville vi gjøre opmærksomme paa, at der fra Sneaaesen Kirke fører en besøgt Nidvei langs Torrensoerne og over Kalsstrømmen, hvor der i ældre Tider har været en Skandse, til Jämteland. Paa denne Wei burde idetmindste et Streifpartie trække sig tilbage, naar Fienden skulde gaae længere frem; hvilket kunde og burde forstærkes fra Jämteland, og vilde maaskee itiden blive istand til at foretage de vigtigste Expeditioner imod den mod Trondhjem fremrykkende Fiendes Ryg, ved at streife lige til Ramsenfjord.

Smellem Steenkjør og Trondhjem findes neppe nogen Stilling, hvori det vilde være raadeligt i længere Tid at forsøge paa at opholde Fienden ved directe at sparre ham Weien. Skulde imidlertid den Jordtunge, som fører til Halvoen Inderoen, være af den Beskaffenhed, at den lod sig forsvare ved Hjælp af Forskandsninger, saa vilde det rigtig nok være særdeles fordeelagtigt, at besætte og forsvare den. Neppe vilde Fienden vove at gaae den forbi, da hans Operationslinie vilde gaae lige forbi Fronten af den; og man kunde derfor foretage de vigtigste Operationer imod Ryggen af den mod Trondhjem fremrykkende Fiende, ved at landsætte Tropper paa Inderoen og derved forstærke det allerede der staaende Corps, saaledes at det vilde blive istand til aldeles at sætte sig i Fiendens Ryg.

Vi ville imidlertid antage, at Fienden havde overvundet disse Vanskeligheder, og at han derfor rykkede frem mod Trondhjem. Dersom Trondhjems Fæstning er saa stærk, at den uden Fare kunde overlades til sin egen Styrke, og man tillige kunde vente betydelig Forstærkning fra Jämteland, saa vilde det maaskee være bedst, at den største Deel af vor Magt gjorde en excentrisk Retraite paa den nye Wei opad Bardalen til Jämteland. Naar Fienden da var rykket frem til Trondhjem, kunde man igjen gaae frem og

falde ham i Ryggen, og derved tilintetgjøre Angrebet mod Trondhjem. Er dette derimod ikke Tilfældet, er Befæstningen af Trondhjem derimod svag, og kan man ikke vente synderlig Forstærkning fra Sämteland, saa maa man kun lade et lidet Corps gaae opad Værdalen, men derimod med den største Deel retirere paa Veien til Trondhjem. Skulde Fienden med sin Hovedstyrke gaae opad mod Sämteland, saa maatte man concentrere sin hele Styrke mod Værdalen, og saaledes operere paa hans Operationslinie. Et lidet Detaschement maatte ogsaa gaae tilbage paa den Wei, som fører opad Stordalen om Merager til Sämteland.

Foruden de allerede berørte Vanskeligheder, som vi kunne modsætte Fiendens Marsch til Trondhjem, kommer endnu de Angreb mod hans Operationslinie, som maatte stee fra Søen, hvortil ikke alene kunde indføres Dropper i Trondhjem, men hvortil ogsaa maatte anvendes hele Kystværnet og Landstormen vesten- og nordensfor denne Stad. Som Støttepunkt for disse Operationer ansee vi især Ytterøen at ligge beqvemt. Denne De maatte derfor forsvares, som er en let Sag naar man er Mestre af Trondhjemsfjorden, og man maatte anlægge Dplagssteder for Vaaben, Ammunition og Proviant paa dette Sted. Den Deel af Kystværnet og Landstormen, som i Retraiten ikke var fulgt Armeen til Trondhjem, maatte trække sig over paa Ytterøen. Der kunde den forstærke sig fra den vestre Side af Trondhjemsfjorden, og naar Fienden var rykket frem til Trondhjem, maatte man gjøre Landgang i Ryggen af ham og affjære hans eneste Operationslinie langs Kysten. Fra Ytterøen vilde man true den hele Kyst ligesaa fra Indøen til Stordalen; man kunde derfor snart vælge det ene og snart det andet Punkt til Angreb, saa at, om det skulde mislykkes paa eet Sted, maatte det dog omsider lykkes paa et andet. Det vilde blive yderst vanskeligt, eller rettere umueligt, for Fienden at dække sig mod disse Angreb; thi om han end lod et betydeligt Corps tilbage paa Operationslinien,

faa ere Landgangsstederne for mange og for meget fjernede fra hinanden til at ikke nogle af vore Angreb skulde have et heldigt Udfald, og det vilde allerede være nok for at overstjære hans Operationslinie. Naar man desuden betænker, at det Corps, som Fienden maatte lade tilbage for at dække sin Operationslinie, tillige vilde være udsat for Angreb fra Jämteland og Streiferier af Landstormen i de øvre Fjelddale, saa staaer det meget til at betvivle, at han vil være istand til at udholde alle disse Besværligheder og tillige fortsætte Belejringen af Fæstningen Trondhjem.

Vi ville imidlertid antage, at Fiendens Hovedmagt virkelig var trængt frem til Trondhjem. Det bliver nu af største Vigtighed for os, saalænge som mueligt, at hindre ham i at indslutte og beleire denne Fæstning, og til denne Hensigt maae vi tage en Stilling paa den venstre Bred af Nidelven, med den venstre Floi til Fæstningen og Fronten mod Floden. Meget vanskelig vilde denne Stilling kunne forceres, og dersom Fienden vilde tournere den ved at gaae over Elven længere op, saa vilde han aldeles blotte sin Operationslinie; thi vi behøvede da blot igjennem Trondhjem at gaae over paa den høire Side af Floden, for aldeles at sætte os i Besiddelse af hans eneste Operationslinie. Der udfordres at Fienden er mere end dobbelt saa stærk som vi, for at han skulde kunne udføre dette Manøver; thi isaafald vilde han være os overlegen paa begge Sider af Floden, og derfor omsider indslutte os i Fæstningen. Naar man var saa svag, saa var det maaskee bedst blot at forsyne Fæstningen med fornøden Garnison, og med Resten af Tropperne retirere op i de øvre Fjelddale, hvorfra man, især fra det Søndenfjeldske, maaskee kunde vente Forstærkning, for derpaa videre at operere paa Fiendens Operationslinie; dog kunde heri vel ogsaa være en Undtagelse. Var Trondhjem en meget stærk Fæstning og tillige forsynet med Magasiner, ikke alene for sin Garnison, men ogsaa for det deri indsluttede Corps, for et heelt eller halvt Aar, saa vilde det altid være

meget fordeelagtigt at have flere Tropper i Fæstningen end der netop udfordres til dens Forsvar, da man derved vilde være istand til at sende Tropper tilføes, for i Forening med Kystværnet og Landstormen at foretage Landgange paa Fiendens Operationslinie. Da Fienden, under den antagne Forudsætning, ikke er istand til at affjære Trondhjem fra Søesiden, saa vilde Beleiringen af denne Fæstning, naar dens Befæstning ikke var altfor svag, i alle Tilfælde blive en meget svær Operation.

Skulde Fienden have taget det Partie at ville gjøre Landgang søndenfor Trondhjemsfjorden, saa kunde denne skee i Hævnefjorden, eller ogsaa i Surendalen og Stangvig, og paa det første Sted sandsynligviis kun med et mindre Corps, fordi Veien fra Hævne til Orkedalen kun er maadelig og ikke er practicabel for Beleiringskryds. Da vi have antaget, at vor Hovedmagt staaer i Omegnen af Trondhjem, saa maatte denne for det første gaae Fienden imøde til Orkedalen. Skulde man imidlertid ikke være forvisset om, at han ikke kunde gjøre Landgang i Hævnefjorden med et særskilt Corps, til samme Tid som han med sit Hovedcorps gik iland i Bunden af Halsfjorden, saa maatte vi rykke længere frem henad Surendalen, da vi ellers vilde staae i Fare for, at det i Hævnefjorden landsatte Corps kunde komme vor Hovedmagt i Ryggen. Fra dette Punkt kunde man agere efter Omstændighederne, og angribe de fiendtlige Corps, som maatte staae blottede, og kaste dem igjen paa Skibene, men ikke udsætte sig for at blive omgaaet og faldet i Ryggen. I alle Tilfælde burde man søge at holde sig, saalænge som det uden Fare vilde lade sig gjøre, bag Orkedalselven; men skulde man blive nødt til at forlade denne Stilling, saa maatte den venstre Floi gaae excentrisk tilbage til Meldalen. Forstærket ved Landstormen, maatte den søge at holde sig ved Birkager, da dette Punkt dækker Deboucheerne i de forskjellige Trondhjemske Dale for den Undsætning, som kunde ventes fra det Søndenfieldeste, hvilken meget for-

deelagtig vil kunne virke paa den mod Trondhjem fremrykkende Fiendes Operationslinie.

Videre bor vort Hovedcorps gjere Fienden Overgangen over Guulselven stridig, naar den er dette Hverv nogenledes voren; thi det er af største Vigtighed at udhale Fiendens Angreb mod Trondhjem saalange som mueligt. Var vor Hovedmagt endelig trængt tilbage til Trondhjem, saa maatte den tage en Stilling bag Nidelven, med den høire Floi til Fæstningen. Ved Hjalp af denne Stilling og Manøvrers liig dem, som ere omtalte under den Forudsætning, at Fienden var ankommet fra den nordre Kant, vilde man ligeledes fra denne Side kunne forhindre ham i at indslutte og beleire Fæstningen.

Naar Fienden fra denne Side var rykket frem mod Trondhjem, begynder hans Operationslinie at blive udsat for de Angreb, som kunne foretages mod den, saavel fra See- som Landsiden. De bekvemteste Steder for Landgange paa Fiendens Operationslinie ere mellem Udlobet af Orkedals- og Guulselven. Til saadanne Expeditioner maatte ikke alene de Tropper, som kunde udsendes fra Trondhjem, men tillige hele Landstormen nordens- og vestenfor Trondhjem bruges, og derfor kunde de stee med mange Tropper. Landstormen kunde til saadanne Expeditioner anvendes med saamegen mere Fordeel, som de ofte ikke udfordre meget lang Traværelse fra Hjemmet.

Fra Landsiden vil den mod Trondhjem fremrykkende Fiendes Operationslinie maastee paa en endnu feleligere Maade kunne antastes. Under de antagne Omstændigheder bliver det en Selvfølge, at man maatte søge at samle saamange Stridskræfter som mueligt i Gulbrandsdalen og Østerdalen, for dermed at komme Trondhjem tilhjalp. De Operationer, som fra denne Side burde foretages mod den til Trondhjem fremrykkende Fiendes Operationslinie, kunde bestaae i Følgende: Et mindre Corps rykker

frem fra Neraas langs Guulelven mod Størens Kirke, imedens Hovedcorpsset, som kommer fra Gulbrandsdalen, gaaer frem til Birkager. Skulde Fienden med nogen betydelig Styrke modsatte sig den første Colonne, saa maatte man fra Birkager mod Størens Kirke operere ham i Ryggen, og derved tvinge ham til at gaae tilbage. Ved Hjalp deraf, maatte den høire Floi trænge frem mod Flaa og Melhuus, hvorpaa Hovedcorpsset i forceerte Marscher maatte trænge frem langs Drkla over Melbalden til Svorkmoe Kirke. Fiendens Hovedcommunication til Surendalen vilde derved være afflaaren, ligesom hans mindre vigtige Forbindelse til Havnne, ved et datascheret Corps eller ved Seeexpeditioner, ogsaa let vilde kunne affjæres. Han vilde folgelig blive nødt til at ophøre Beleiringen af Trondhjem for igjen at aabne sig Forbindelsen med sine Skibe, og paa denne Retraite vilde han have vort Hovedcorps i Ryggen, og blive forfulgt af alle Stridskræfter, som havees til Disposition ved Trondhjem, og af det Corps, som er rykket frem fra Guulelven; hvorfor hans Stilling ikke vilde være den bedste. Naar man ikke rykkede længere frem med Hovedcorpsset end til Svorkmoe, forend Fiendens Hovedcorps var gaaet tilbage over Guulelven, saa stod man aldeles ikke i Fare for at blive afflaaren fra Birkager. Skulde desuden Fienden med den største Deel af sin Magt rykke frem mod Birkager, saa maatte vort Hovedcorps gaae frem over Guulelven og sætte sig i Forbindelse med Trondhjem, hvorved Fienden vilde være aldeles afflaaren fra sit Landgangssted.

Var Fienden endelig kommet i Besiddelse af Trondhjems Fæstning, som under de antagne Omstændigheder uden Tvivl vilde blive meget vanskeligt, saa maatte han endnu kunne staae fri Passage ind i Trondhjemsfjorden. Uden Hjalp af en Flotille kan man imidlertid vel neppe antage, at Forterne ved Agdenæs ere istand til at hindre Fiendens Indseilingen i Trondhjemsfjorden, og naar han havde gjort sig til fuld-

Kommen Herre over de omkring Trondhjemsfjorden liggende Landdistrikter, saa vilde han baade kunne hindre vor Flotille fra at lægge sig i Havn i Nærheden af Forterne, og maaskee endog kunne bemægtige sig den. Overalt kan det ikke antages, at den Norske Flotille kunde holde sig i Trondhjemsfjorden, naar den ikke længer havde noget Understøttelsespunkt i Trondhjem.

Langt mindre Vanskelighed vilde et Angreb paa Trondhjems Stift have, naar den fiendtlige Flaade frit kunde seile ind i Trondhjemsfjorden og ved sin Overmagt jage vor Flotille under Trondhjems og Munkholmens Batterier. I dette Tilfælde vilde han naturligviis gjøre Landgang nærmere Fæstningen paa et Sted, hvorfra Transporten af Beleiringsklyds er let og beqvem. Som de hensigtsmæssigste Punkter til denne Landgang synes Byenæsset eller Strinden at burde betragtes. Dersom imidlertid Landgangen paa disse Steder skulde blive forhindret, saa kunde den ske enten mellem Guul- og Orkedals-Elvens Udlob paa den sydlige Side af Trondhjem, eller i Stordalen, eller endnu længer nordlig. For at hindre Fiendens Landgang maatte man opstille sine Stridskræfter omtrent saaledes: Hovedkorpsen paa den venstre Bred af Nidelven til Byenæssets og Strindens Forsvar. Alle Veie, som føre fra denne Stilling til de forskjellige Landgangssteder, sættes i bedste Stand, saa at Tropperne paa de korteste Veie kunne ile til Landgangsstedet, for at hindre Fienden eller igjen jage den allerede landsatte Fiende paa sine Skibe. Et mindre Corps, som bliver at betragte som den venstre Floi, maatte tage en Centralstilling mellem Guul- og Orkedals-Elvens Udlob, for paa samme Maade at modsætte sig Fiendens Landgang paa dette Strog. Endelig maatte den høire Floi opstilles i Stordalen og henad Gang for der at spille samme Rolle. At udstrække sig længere med de regulære Tropper, som man sandsynligviis

vil have til Disposition, kan neppe ansees hensigtsmæssigt, da det let kunde give Anledning til, at man vilde blive afflaaren fra Fæstningen Trondhjem, som det i alle Tilfælde bliver Hovedsagen at forsvare; og de længere fjernt liggende Kysters Forsvar maatte man da overlade til Kystværnet og Landstormen. Omvendthjendt disse Stridskræfter ikke kunne anvendes med den Fordeel nu, som under Forudsætningen af, at den fiendtlige Flaade kunde hindres fra Indseilingen i Trondhjemsfjorden, saa vilde de dog altid kunne gjøre god Tjeneste ved idelige Streiferier paa Fiendens Communicationer, og meget bidrage til at lette Arbeidet for de Forstærkningstroppe, som vilde blive sendte til Trondhjem for at fordrive Fienden.

Naar man ikke længere var istand til at opholde Fiendens Fremryk-ken mod Trondhjem, maatte man concentrere sine Stridskræfter omkring dette Punkt, hvor man burde tage en Stilling langs Nidelven, med Flaaten til Fæstningen. I denne Stilling vilde man kunne hindre Fienden i at beleire Fæstningen ved de samme Manøvrer, som vi ovenfor have angivet for det samme Tilfælde. Skulde Fienden ikke være os saa overlegen, at han kunde opstille en saa stor Styrke paa hver Side af Elven, at han dermed kunde drive os ind i Fæstningen, saa vilde han ikke kunne blokere eller beleire den.

Man indseer let, at der til at forsvare Trondhjems Stift paa den angivne Maade, ikke alene er nødvendigt at Trondhjems Bye er vel besættet, men ogsaa at den er forsynet med Magasiner baade for Besætningen og for det Armeecorps, som kan antages at komme til at agere i det Trondhjemske, for et heelt eller for tresjederdeel Aar; saa at Fienden, dersom han ikke var istand til at sætte sig i Besiddelse af Trondhjem medens Sommeren, men tog det forvovne Partie at ville forblive der Winteren over, ikke af Mangel paa Proviant skulde kunne tvinge Staden til Over-

givelse. Man har videre seet hvormeget det vilde bidrage til at gjøre Fiendens Angreb vanskeligt, om hans Flaade kunde forbydes Indlobet i Trondhjemsfjorden, og at det derfor bliver af særdeles Vigtighed at befæste Indlobet ved Agdenæs, saafremt nemlig Stedets Locale er af den Bestaafenhed, at et Par Forter i Forening med en Skjærgaardsflaade kunde hindre Fiendens Flaade i at løbe ind i Trondhjemsfjorden.

Man seer af det Foregaaende, at Forsvaret af de nordlige Norrø og de nordlige Svenske Provindsfer staaer i den noieste Forbindelse. Ved tilberlig Opmærksomhed paa Fiendens Forberedelser kan det umueligt feile, at vi jo længe i Forveien maatte være underrettede om, at Fienden har et Angreb i Stinde imod Trondhjems Stift, hvortil Udrustningerne ikke godt kunne foretages andensteds end i Archangel; og et saadant Angreb kan desuden ikke skee uden om Foraaret eller i Begyndelsen af Sommeren. Saalænge derfor Fienden ikke gjør nogen Forberedelse dertil, kan alle regulaire Tropper i Trondhjems Stift anvendes til de nordlige Svenske Provindsers Forsvar. De to Armeecorps paa hver Side af Kjolen formere en indre Operationslinie; men, naar Trondhjem og Østersund ere Fæstninger, en fordeelagtig indre Operationslinie, hvor man ikke staaer i Fare for at blive indsluttet af Fiendens Corps paa de ydre Operationslinier. De have altsaa alle de Fordele, som General Tomini tillægger de indre Operationslinier, uden at have deres Mangler.

Af det Foregaaende indseer man let Nødvendigheden af, at den nye Bei fra Trondhjem til Jämteland holdes i fuldkommen god Stand. For end mere at lette Forbindelsen, vilde det endog være godt om en Bei igjennem Stordalen til Jämteland ogsaa kunde bringes istand. Fremdeles indsees, at Linietropperne i Trondhjem ikke bør være for svage, ligesom de bør bestaae af alle Waabenarter, saa at de udgjøre et Heelt. Det er der-

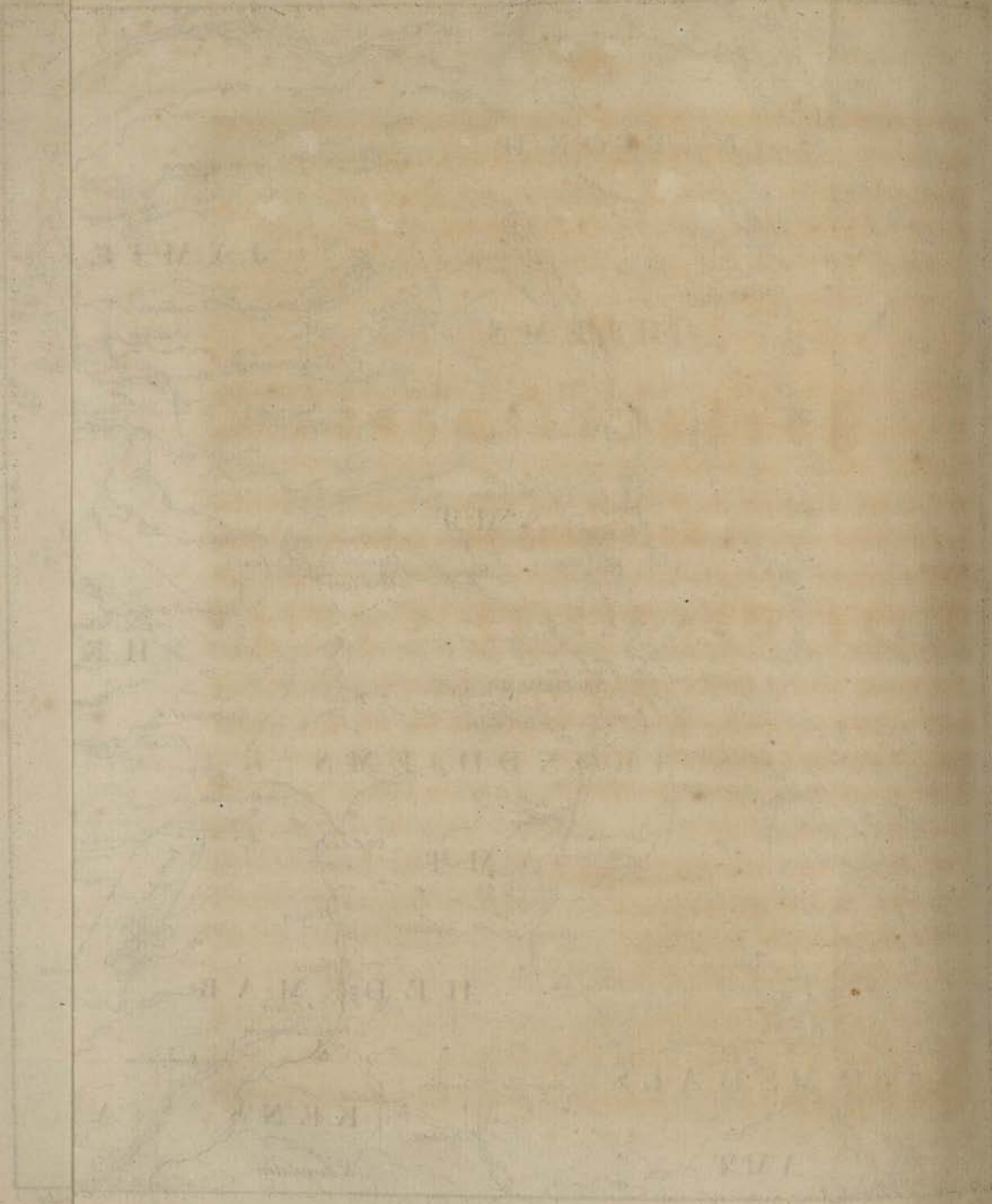

for hensigtsmæssigt, at Artilleriet i Trondhjem er temmelig stærkt, og det saameget mere, som de Svenske Intet af denne Waabenart have i deres nordlige Provindsfer. Da det Trondhjemste Cavallerie kun bestaaer af to Esquadroner, saa var det vistnok onskeligt om det blev forstærket. Ved Optagelse af de overtallige Qvarterer kunde maaskee det Trondhjemste Cavallerie formeres til 3 Esquadroner, som i paakommende Tilfælde uden Tvivl vilde faae mere end nok at bestille med Fiendens talrige Kosacker.

Anmærkning. Forfatteren tillader sig at bemærke, at han med Hensyn paa det strategiske Raisonnement i denne Afhandling har betjent sig af Forsells Karter, som han vil recommandere for den ærede Læser. Hvad det Trondhjemste angaaer, kan man ogsaa godt behjælpe sig med Pontoppidans Kart. Med Hensyn til hvad der er sagt om Fæstningen Trondhjems Befæstning, følger en lithographeret Plan over sammes Omegn.

1775

1776

1777

1778

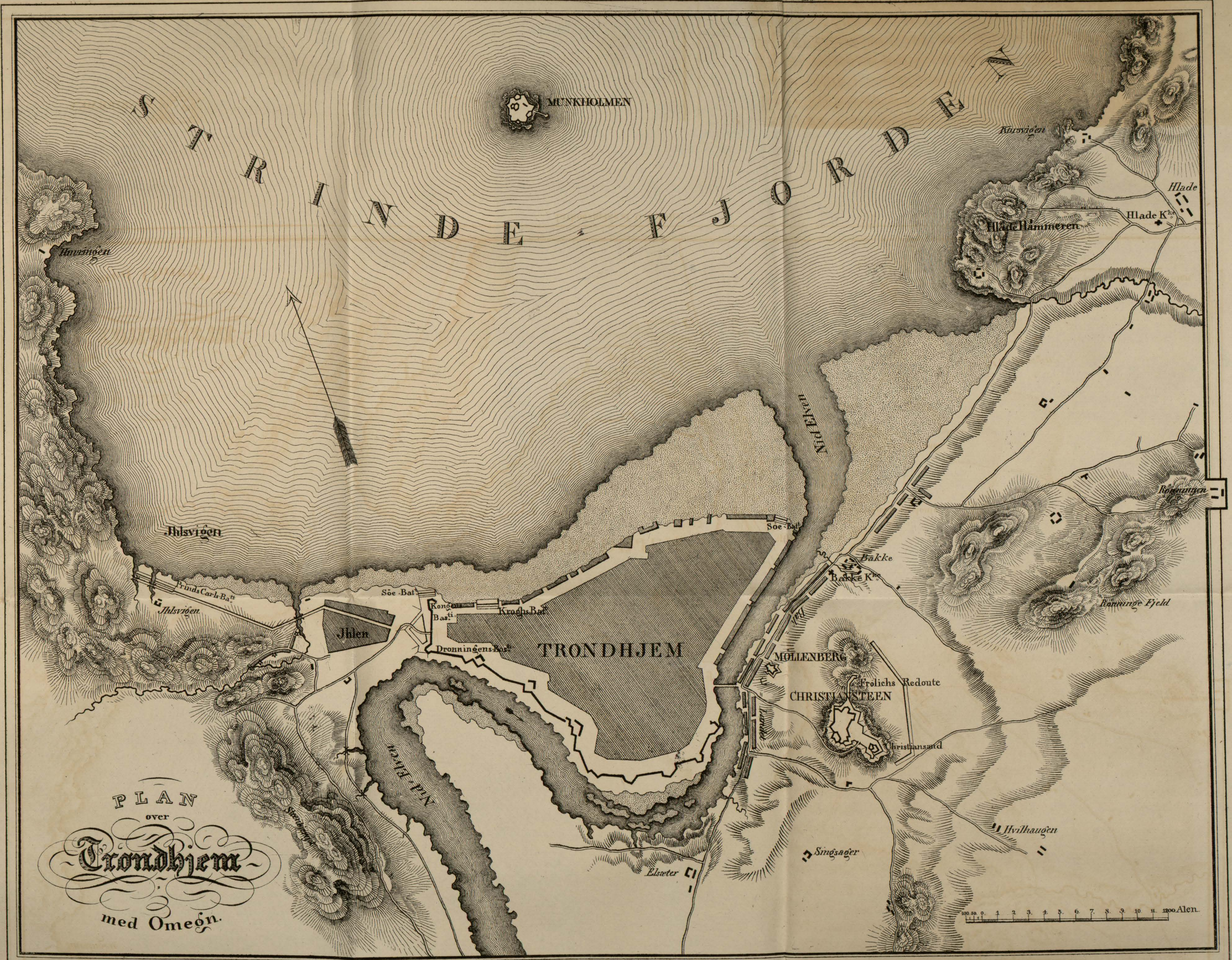
1779

1780

1781

1782

OVERSIGTS-KART

til Afhandlingen.

De nordlige Norske og Svenske Provindsers,

især

Trondhjem Stifts

Forsvar.

1 2 3 4 5 10 15 geogr. Mile.

1 2 3 4 5 10 russke Mile.

1 2 3 4 5 10 svenske Mile.